

MŁODZIESZYŃSKIE INICJATYWY LOKALNE

Diagnoza potrzeb kulturalnych
i potencjału kulturowego gminy Młodzieszyn 2018

Autorka: Emilia Sobol
Współpraca: Anna Czyżewska

MŁODZIESZYŃSKIE INICJATYWY LOKALNE

Diagnoza potrzeb kulturalnych
i potencjału kulturotwórczego gminy Młodzieszyn 2018

Realizacja diagnozy:

Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna im. Witolda Dynowskiego
- Emilia Sobol, Anna Czyżewska

Koordynator projektu:

Małgorzata Hetman

Opiekun/animator z ramienia Narodowego Centrum Kultury:

Grzegorz Demel

Zespół projektowy Gminnego Ośrodka Kultury w Młodzieszynie:

Małgorzata Hetman, Anna Winnicka, Malwina Ryfa

Wolontariusze:

Karolina Jamka, Remigiusz Hetman

Realizacja w ramach projektu „Młodzieszyńskie Inicjatywy Lokalne”
finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury
w ramach programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018”.

Spis treści

Spis treści	3
Wstęp.....	5
Metodologia.....	7
Opis gminy Młodzieszyn	11
Ludność	12
Historia Młodzieszyna	12
Sytuacja gminy	13
Zmiany w gminie	15
Warunki życia mieszkańców	16
Bliskość miast	16
Rolnictwo	16
Dziedzictwo historyczne.....	16
Komunikacja i infrastruktura społeczna.....	17
Działalność społeczna	17
Kultura w gminie Młodzieszyn.....	19
Gminny Ośrodek Kultury.....	19
Biblioteki	20
Szkoły	22
Organizacje pozarządowe	23
Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet z Kamiona.....	24
Ochotnicze Straże Pożarne	25
Grupy nieformalne i formalne	26
Stowarzyszeniu Na Rzecz Rozwoju Wsi Adamowa Góra	27
Nieistniejące KGW.....	29
Wpływy z zewnątrz	29
Zasoby gminy	30
Natura	30
Pamiątki historyczne	30
Tradycje i dziedzictwo niematerialne	32
Ludzie	34
Pasje i talenty.....	34
Miejsca szczególne dla mieszkańców	36

Wyzwania.....	38
Co pomaga w działaniu dla społeczności?	38
Co utrudnia działanie dla społeczności?	39
Czego potrzeba mieszkańcom, by lepiej działać dla społeczności?	39
Młodzież.....	41
Podsumowanie	44
Wnioski i rekomendacje.....	46
Bibliografia.....	50
Załącznik nr 1	51
Wyjątkowe miejsca w gminie Młodzieszyn.....	51
Załącznik nr 2	52
Pomysły na działania GOK	52

Wstęp

Niniejszy raport powstał w ramach projektu „Młodzieżyskie Inicjatywy Lokalne” realizowanego przez Gminny Ośrodek Kultury w Młodzieszynie, a dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018”. Celem programu jest „poszerzenie dostępu do kultury, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi współpracy, komunikacji, pobudzenie aktywności obywatelskiej w przestrzeni kultury, wykreowanie warunków sprzyjających nowoczesnej edukacji kulturalnej i artystycznej”¹.

W ramach pierwszej części projektu przeprowadzono w gminie Młodzieszyn diagnozę. Zbadano potencjał kulturotwórczy gminy, potrzeby kulturalne mieszkańców, sytuację Gminnego Ośrodka Kultury oraz innych podmiotów działających w obszarze kultury, odbiorców działań kulturalnych, a także zasoby gminy Młodzieszyn. Punktem wyjścia były dla nas etnograficzne metody jakościowe, a także szerokie rozumienie kultury (wykraczające poza działalność artystyczną), które cechuje podejście antropologiczne. Badania diagnostyczne w okresie 16.03-22.04 przeprowadził zespół złożony z Anny Czyżewskiej oraz Emilii Sobol. Ważną częścią procesu była także dyskusja wyników i wniosków z przedstawicielami i przedstawicielkami społeczności – radnymi i sołtysami, która miała miejsce w połowie maja. Diagnoza powstała z uwzględnieniem potrzeb Gminnego Ośrodka Kultury w Młodzieszynie. Celem GOK było, by za pomocą diagnozy zebrać informacje na temat:

- potencjału mieszkańców, ich ciekawych umiejętności i talentów;
- atrakcyjnych miejsc w gminie, które można promować;
- miejsc ważnych dla mieszkańców, lecz zaniedbanych;
- pomysłów na nowe działania GOK, wynikających z potrzeb mieszkańców.

Wykazy atrakcyjnych miejsc i pomysłów na działania GOK podanych w czasie badań stanowią kolejno dwa załączniki do dokumentu².

¹ Więcej informacji nt. programu można znaleźć na stronie <http://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury>.

² Treścią załączników są dane zebrane podczas warsztatów, pochodzące z ćwiczeń wykonywanych przez uczestników. Należy mieć na uwadze, że nie zawsze zawierają one precyzyjne informacje, często są subiektywne i nie wszystkie udało się potwierdzić.

Raport składa się z części wstępnej, gdzie opisano badanie i zastosowaną metodologię oraz rozdziału „Opis gminy Młodzieszyn” obejmującego dane z analizy źródeł, czyli dokumentów dotyczących gminy, by w kolejnych rozdziałach zaprezentować wyniki przeprowadzonej diagnozy. W rozdziale „Warunki życia mieszkańców” przedstawiono ogólny obraz gminy, jaki wyłonił się z przeprowadzonych badań. Następny rozdział „Kultura w gminie Młodzieszyn” to przedstawienie najważniejszych podmiotów tworzących w gminie sferę kultury. W rozdziałach „Zasoby gminy” i „Wyzwania” mieści się analiza mocnych stron Młodzieszyna oraz trudności, z jakimi mierzą się osoby aktywne w sferze kultury. Ponieważ uznano, że grupą wartą szczególnej uwagi jest młodzież, poświęcono jej osobny, przedostatni rozdział. W rozdziale ostatnim można znaleźć podsumowanie w formie ogólnych wniosków z badań oraz rekomendacje. Całość zamyka bibliografia oraz wspomniane wcześniej załączniki, mogące stanowić praktyczny materiał dla GOK oraz innych instytucji, lokalnych władz (wójt, radni, sołtysi) i organizacji działających w gminie. W raporcie użyto zdjęć wykonanych przez autorkę raportu (opisanych inicjałami ES) jak również przez przedstawicieli GOK (opisanych skrótem GOK).

Dokument ten jest spojrzeniem z zewnątrz na sferę kultury w gminie Młodzieszyn, dlatego pewne fakty mogą być odbierane przez mieszkańców gminy inaczej niż przez autorkę raportu. Celem przyświecającym powstaniu niniejszego dokumentu nie było nauczanie i przekazywanie czytającym jedynie słusznej i obiektywnej wizji gminy Młodzieszyn. Było nim raczej zasianie pewnej refleksji, zainspirowanie do działania i zaproszenie do dyskusji na temat kultury w gminie. Nie należy również traktować dokumentu tego jako ocenę gminy, jej pochwałę lub krytykę. Próżno szukać w nim porównań gminy Młodzieszyn z innymi gminami. Nie temu służy przeprowadzona diagnoza. Tego, że pewne zaobserwowane przez autorkę zjawiska zostały podkreślone w ramach tego raportu, nie należy interpretować jako komplement ani przyganę. Dokument ma służyć rozwojowi sfery kultury w gminie, dlatego każde takie uwypuklenie jakiejś cechy gminy ma wskazywać kierunek w jakim działania kulturalne mogą podążać. Raport zawiera rekomendacje dla Gminnego Ośrodka Kultury, lecz oprócz nich obejmuje różne myśli i spostrzeżenia na temat gminy, jakie pojawiły się w trakcie badań. One również mogą zainteresować odbiorców i stać się źródłem ich własnych pomysłów na działania kulturalne.

Metodologia

Dane zebrano przy użyciu szeroko pojętej metody etnograficznej. Obejmowała ona obserwacje etnograficzne oraz wywiady z pracownikami kultury i aktywnymi mieszkańcami. Oprócz tego zbierano dane w ramach ćwiczeń podczas warsztatów diagnostycznych.

Warsztaty diagnostyczne miały różny scenariusz, w zależności od liczebności i dynamiki grupy. Warsztat obejmował rozmowę z mieszkańcami o ich wsi lub o całej gminie, a także ćwiczenia dobierane do grupy. Podczas warsztatów przeprowadzono następujące ćwiczenia:

- Tzw. „latające flipcharty”, czyli opracowywanie w ok. 3-osobowych grupach odpowiedzi na następujące pytania (zadawane w różnej formie lub w zależności od liczby uczestników warsztatu rozbite na bardziej szczegółowe zagadnienia):
 - Jakie są zasoby gminy (ciekawe miejsca, ludzie, zwyczaje, historia)?
 - Co utrudnia życia w gminie?
 - Jakie działania mógłby zrealizować GOK?
 - Co robicie w wolnym czasie?
- Indywidualne zadanie polegające na udzieleniu pisemnej odpowiedzi na następujące pytania:
 - Co pomaga Ci w działaniu dla społeczności?
 - Co utrudnia Ci działanie dla społeczności?
 - Co pomogłoby Ci w jeszcze lepszym działaniu dla społeczności?
- Narysowanie przez grupę mapy miejscowości, uwzględniającej najważniejsze zdaniem mieszkańców miejsca.
- Wspólne opowiedzenie historii jakiegoś przedsięwzięcia zrealizowanego przez aktywnych mieszkańców i zakończonego sukcesem. Zidentyfikowanie czynników, które przesądziły o jego sukcesie i ułożenie całej historii chronologicznie.

Przeprowadzono również analizę źródeł, czyli dokumentów strategicznych gminy, sprawozdań GOK-u z lat 2016 i 2017, źródeł danych statystycznych na temat gminy oraz materiałów promujących gminę, m.in. stron internetowych różnych stowarzyszeń.

Badania obejmowały cztery wyjazdy badawcze. Pierwszy wyjazd (16.03.2018) był jednodniowy i obejmował spacer badawczy po gminie. Drugi wyjazd (23.03.2018) również był jednodniowy miał na celu warsztat diagnostyczny z sołtysami i radnymi gminy.

Trzeci wyjazd (13-14.04.2018) trwał dwa dni i obejmował osiem warsztatów diagnostycznych z udziałem kolejno nauczycieli ze szkoły w Młodzieszynie, uczniów szkoły w Młodzieszynie (dwa warsztaty), a także z mieszkańcami Kamiona, Młodieszyna, Adamowej Góry, Mistrzewic i Starych Bud. Podczas wyjazdu miał również miejsce wywiad z dyrektorką biblioteki w Młodzieszynie.

O samych warsztatach warto jeszcze powiedzieć, że odbywały o różnych porach i można powiedzieć że w różnych okolicznościach, toteż frekwencja była bardzo różna. Warsztat z radnymi i sołtysami odbył się po sesji rady gminy i był najliczniejszym ze spotkań – uczestniczyło w nim 28 osób. Trzy warsztaty w szkole przeprowadzono w godzinach porannych. Przebadano klasę III gimnazjalną (liczącą 14 uczniów) w ramach godziny lekcyjnej, członków uczniowskiego samorządu (6 osób), a także nauczycieli, którzy akurat nie prowadzili lekcji (5 osób). Dwa spotkania – z mieszkańcami Młodieszyna (7 osób) i Starych Bud (3 osoby) odbyły się późnymi popołudniami, zaś warsztat w Adamowej Górze (7 osób) miał miejsce w sobotę rano. Pozostałe warsztaty – w Mistrzewicach (7 osób) i Kamionie (5 osób) odbyły się popołudniami. Łącznie przebadano przez te dni 83 osoby mieszkające, pracujące lub działające w gminie Młodieszyn.

Czwarty wyjazd (22.04.2018) był jednodniowy i obejmował działanie animacyjne podczas imprezy kulturalnej w GOK, a także obserwację uczestniczącą tego wydarzenia. Działanie animacyjne polegało na wykonaniu przez zainteresowanych uczestników imprezy zadania, którym było dokończenie jednego z trzech zdań:

- Wyjątkowym zwyczajem w mojej miejscowości było kiedyś..... .
- Wyjątkowym wydarzeniem w mojej miejscowości było
- Wyjątkowym miejscem w mojej miejscowości jest..... .

Kartki ze zdaniami były uzupełniane przez mieszkańców przed wejściem do GOK. Zespół badawczy umieszczał zapisane kartki na sznurkach za pomocą spinaczy do prania, co dawało ciekawy efekt wizualny i przyciągało kolejnych respondentów. Udało się zebrać w ten sposób 65 wypowiedzi. W dalszej części raportu badanie to będzie nazywane działaniem animacyjnym.

Warsztat diagnostyczny z radnymi i sołtysami. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny z radnymi i sołtysami. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny z nauczycielami w Młodzieszynie.

Warsztat diagnostyczny z młodzieżą gimnazjalną. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny z samorządem uczniowskim. Fot. GOK

Wywiad z dyrektorką biblioteki w Młodzieszynie. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny w bibliotece w Kamionie. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny w Młodzieszynie. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny w Adamowej Górze. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny w Mistrzowicach. Fot. GOK

Warsztat diagnostyczny w Starych Budach. Fot. GOK

Działanie animacyjne przy GOK w Młodzieszynie. Fot. GOK

Działanie animacyjne przy GOK w Młodzieszynie. Fot. GOK

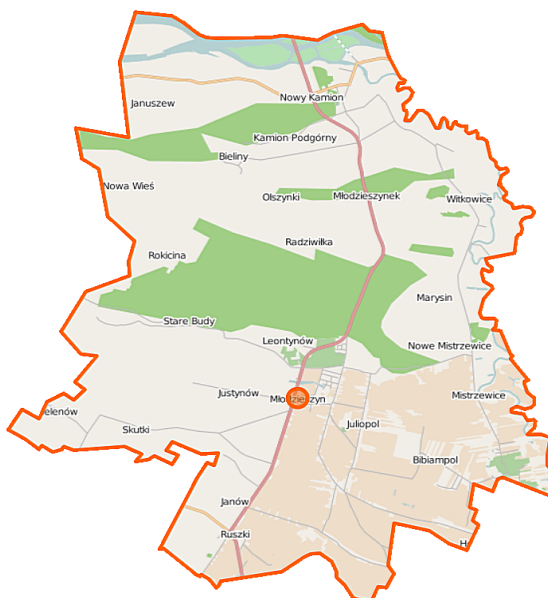

Opis gminy Młodzieszyn³

Młodzieszyn jest gminą wiejską położoną w województwie mazowieckim w powiecie sochaczewskim. Jest to gmina średniej wielkości – jej powierzchnia wynosi 117,05 km², co w zestawieniu z niewielką liczbą ludności (5 595 osób) daje małą gęstość zaludnienia (48 os/km²). Mimo że aż 67% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, gmina nie ma charakteru rolniczego i większość jej mieszkańców pracuje w usługach.

W skład gminy wchodzi 26 wsi, z czego 21 to sołectwa – Adamowa Góra, Bibiampol, Bieliny, Helenka, Helenów, Januszew, Juliopol, Justynów, Janów, Kamion, Leontynów, Marysin, Mistrzewice, Młodzieszyn, Młodzieszynek, Nowa Wieś, Radziwiłka, Rokicina, Ruszki, Stare Budy, Witkowie. Pozostałe wsie to Kamion Mały, Kamion Poduchowny, Nowe Mistrzewice, Nowy Kamion, Olszynki i Skutki.

Gmina Młodzieszyn sąsiaduje z gminami Brochów, Iłów, Rybno, gminą wiejską Sochaczew, miastem Sochaczew oraz gminą miejsko-wiejską Wyszogród. Pokonanie samochodem drogi z Młodieszyna do Sochaczewa czy Wyszogrodu zajmuje w obu przypadkach ok. 15 minut. Bliskość ośrodków miejskich dała o sobie znać podczas badań. Warto dodać, że na całej długości gminę przecina droga krajowa numer 50.

Gmina Młodzieszyn (źródło: Wikipedia)

³ Wszystkie dane statystyczne w tym podrozdziale pochodzą z GUS, więcej informacji na stronie http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Mlodzieszyn; stan na 06.05.2018.

Ludność⁴

Według danych z roku 2016 gminę zamieszkuje 5 599 osób. Największą liczbą mieszkańców charakteryzują się miejscowości Młodzieszyn (1287 os.) oraz Kamion (811 os.). Największą grupę mieszkańców gminy, czyli 61,4 procent, stanowią osoby w wieku produkcyjnym, tzn. mężczyźni między 18 a 64 rokiem życia i kobiety między 18 a 59 rokiem życia. Gminę cechuje dość duża liczba młodych mieszkańców, zdecydowanie przeważają w niej osoby w wieku 30-34 lat.

Przyrost naturalny w gminie w 2016 roku wynosił -3 osoby, co oznacza, że więcej mieszkańców umierało niż się rodziło. Jest to wskaźnik niższy niż w kraju i w województwie. Saldo migracji wynosi 5 osób i od 2010 jest niezmiennie dodatnie, przez co należy rozumieć, że liczba zameldowań w gminie jest większa niż liczba wymeldowań. Ten trend również dał o sobie znać podczas badań, ponieważ wielu uczestników warsztatów pochodziło z innych terenów (często z Sochaczewa), a w gminie mieszkało od kilku lat.

Historia Młodieszyna⁵

Dzieje miejscowości Młodzieszyn sięgają średniowiecza. Była to wieś książąt mazowieckich założona prawdopodobnie w I połowie XIV wieku. Pierwsza wzmianka na jej temat pochodzi z roku 1349. Swoją nazwę miejscowość zawdzięcza Młodzieszowi, który był prawdopodobnie pierwszym jej dzierżawcą lub wójtem.

Ze względu na swoje położenie wieś Młodzieszyn ucierpiała wielokrotnie z powodu wojen. Od II połowy XVIII wieku rozwijała się jednak harmonijnie i zyskała status osady bogatej. W połowie XIX wieku powstała w Młodieszynie cukrownia, która wpłynęła pozytywnie na sytuację miejscowości – dzięki cukrowni utworzono w Młodieszynie szkołę, straż ogniową, a także inne zakłady produkcyjne. Na początku XX wieku cukrownia „Młodzieszyn” była największym zakładem produkcyjnym w powiecie Sochaczewskim.

Dla mieszkańców gminy Młodzieszyn najważniejszą rolę odgrywa dziedzictwo związane z I i II Wojną Światową. Podczas I Wojny Światowej w na terenach dzisiejszej gminy

⁴ Wszystkie dane w tym podrozdziale pochodzą z dokumentu „Plan Odnowy Miejscowości Młodzieszyn na lata 2011 – 2018” oraz z GUS (więcej na stronie http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Mlodzieszyn; stan na 06.05.2018).

⁵ Dane dotyczące historii Młodieszyna wykorzystane w tym podrozdziale pochodzą z dokumentu „Plan Odnowy Miejscowości Młodzieszyn na lata 2011 – 2018”.

odbywały się liczne walki, zaś w 1939 roku miała miejsce bitwa nad Bzurą, czyli największe polskie działanie ofensywne kampanii wrześniowej. Pamiątką krwawych walk są dziś groby poległych na cmentarzach w Juliopolu, Starych Budach, Mistrzewicach, Radziwiłce i Leontynowie. Miejsca pamięci związane zwłaszcza z bitwą nad Bzurą są ważne dla tożsamości lokalnej mieszkańców.

Zdjęcie ze spaceru na cmentarz w Mistrzewicach. Fot. GOK

Zabytkami samego Młodzieszyna są pochodząca z XIX dzwonnica (jedyne ocalałe fragmenty kościoła zburzonego w czasie wojny) oraz również XIX-wieczny kompleks dworsko-parkowy, dziś wymagający renowacji. Na temat historii dworku brakuje dokumentów, wiadomo jednak, że po wojnie mieściła się tam szkoła rolnicza, a później szkoła podstawowa.

Sytuacja gminy⁶

W ramach „Strategii rozwoju gminy Młodzieszyn na lata 2016-2026” przeprowadzono analizę mocnych i słabych stron gminy, a także zidentyfikowano szanse i zagrożenia. Za mocne strony gminy uznano bliskość Warszawy i Sochaczewa (z czym miały się wiązać m.in. duża liczba mieszkańców gminy, dobrej jakości infrastruktura społeczna, dostęp do dużego rynku pracy i instytucji na szczeblu powiatowym), atrakcyjność turystyczna

⁶ Podrozdział zawiera dane pochodzące z dokumentu „Strategia Rozwoju Gminy Młodzieszyn na lata 2016-2026”.

terenu (dzięki rzekom Wisła i Bzura, sąsiedztwu Puszczy Kampinoskiej, a także dobrej dostępności komunikacyjnej), wysoki udział użytków rolnych w powierzchni gminy stwarzający potencjał gospodarczy, stosunkowo niskie koszty administracji w łącznych wydatkach budżetu gminy oraz wypracowana nadwyżka budżetowa.

Jako słabe strony gminy zidentyfikowano bliskość DK 50 (hałas, zanieczyszczenie powietrza), problemy społeczne (duży udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, bezrobocie, ujemny przyrost naturalny), problemy środowiskowo-infrastrukturalne (dzikie wysypiska, brak chodników i ścieżek rowerowych, słaba dostępność komunikacyjna niektórych miejscowości, brak turystycznej bazy noclegowej), problemy gospodarcze (rozdrobione rolnictwo, niska podaż terenów inwestycyjnych, brak dostępu do sieci światłowodowej w niektórych obszarach gminy) oraz niskie dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca.

Szans upatrywano w postępującym zjawisku suburbanizacji, (rozumianej tutaj jako rozbudowywanie się strefy podmiejskiej Sochaczewa i przenoszenie się jego mieszkańców do Młodzieszyna) rozwoju turystyki jednodniowej, promocji gminy, powstaniu na terenie gminy zakładu przetwórczego, restrukturyzacji rolnictwa, rozwoju rynku zielonej energii, nowej perspektywie finansowej UE, współpracy międzygminnej i międzysektorowej, aktywizacji mieszkańców, a także wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej. Jako zagrożenia postrzegano starzenie się społeczeństwa, koszty utrzymania infrastruktury sieciowej, niedostosowanie kształcenia zawodowego do rynku pracy, zadłużenie gminy, niskie wpływy do jej budżetu, zagrożenia dla środowiska i niemożność dokończenia długofalowych przedsięwzięć.

„Strategia” stawia następujące cele operacyjne:

1. „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, chodników i ścieżek rowerowych.
2. Zapewnienie szerszego dostępu do infrastruktury komunalnej.
3. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
4. Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego dla inwestorów i turystów.
5. Poprawa dostępności komunikacyjnej środkami transportu zbiorowego.
6. Podniesienie jakości pomocy społecznej i usług ochrony zdrowia.
7. Poprawa ładu przestrzennego w gminie.

8. Dalsze podniesienie jakości i poszerzenie oferty edukacyjnej.
9. Wzrost aktywności obywatelskiej i włączenie społeczne.”⁷

Z punktu widzenia kultury najistotniejsze są cele nr 8 i 9, z których pierwszy wiąże się z rozbudową oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci, natomiast drugi jest rozumiany jako integracja społeczna i budowanie poczucia więzi mieszkańców z gminą.

Zmiany w gminie

Lektura „Planu Odnowy Miejscowości Młodzieszyn na lata 2011-2018” pozwala uchwycić drobne zmiany, jakie zaszły w gminie w przeciągu ostatnich kilku lat. W gminie przybyło mieszkańców z miasta. Razem z ich napływem dostrzeżono możliwość większej aktywizacji społeczności, co jak wykazały nasze badania, stało się faktem. Poprawiła się jakość dróg. Doceniono jakość infrastruktury społecznej, która dziś odgrywa bardzo ważną rolę w gminie. Mimo to wiele problemów pozostało nierozwiązanych – nadal brakuje bazy turystycznej, ścieżek rowerowych i chodników, mieszkańcy nadal skarżą się na brak odpowiednich połączeń komunikacyjnych, a część miejscowości położonych na północnych i zachodnich obrzeżach gminy z jednej strony zachowuje rolniczy charakter, z drugiej natomiast wyludnia się. Podsumowując można powiedzieć, że dzisiejsza gmina Młodzieszyn rysuje się jako przykład gminy wiejskiej, którą z jednej strony dotykają procesy związane z wyludnianiem się czyli deruralizacją wsi, z drugiej zyskuje ona na bliskości ośrodków miejskich, bo jest kierunkiem migracji dla osób z miasta, które szukają w niej miejsca na spokojne życie na łonie przyrody. Na dwa takie procesy mające miejsce na polskich wsiach zwracają uwagę autorzy raportu „Wieś w Polsce 2017. Diagnoza i prognoza” przygotowanego przez zespół dr. Przemysława Sadury i Fundacji Pole Dialogu na zlecenie Fundacji Wspomagania Wsi.

⁷ „Strategia Rozwoju Gminy Młodzieszyn na lata 2016-2026”.

Warunki życia mieszkańców

Bliskość miast

Ważnym aspektem życia w gminie Młodzieszyn jest bliskość Warszawy oraz Sochaczewa, zaspokajająca wiele potrzeb mieszkańców. Część osób żyjących w gminie na co dzień dojeżdża do pracy do stolicy. Uczestnicy badania, będący w różnym wieku, wspominali też często o swoich wyjazdach do Chodakowa, czyli dzielnicy Sochaczewa w której mieszczą się obiekty sportowe i kulturalne (nazwa „Chodaków” padała w trakcie rozmów szczególnie często, można było odnieść wrażenie, że jest elementem języka mieszkańców). Nauczyciele w szkole opowiadali, że wielu rodziców w trosce o dobrą edukację swoich dzieci wozi je na zajęcia pozalekcyjne do miasta. Między Sochaczewem, a gminą Młodzieszyn ma miejsce swego rodzaju „wymiana” – mieszkańcy gminy często znajdują zatrudnienie w mieście, zaś sochaczewianie, oczarowani pięknem młodzieżyskich terenów, chętnie wybierają gminę jako atrakcyjne miejsce do życia. Silny związek z miastem kształtuje specyficzny, „podmiejski” charakter gminy.

Rolnictwo

Jak już wspomniano, większość mieszkańców pracuje w usługach. Sporą grupę stanowią jednak rolnicy. Na warsztatach pojawiały się osoby mające gospodarstwa rolne. W gminie dobrze rozwinięta jest produkcja warzywno-sadownicza, co przesądza o sezonowym charakterze sporej części rolnictwa w gminie. Należy jednak mieć na uwadze, że rdzenni mieszkańcy dzisiejszej gminy nie zawsze zajmowali się uprawą roli. Dla przykładu – ludność wsi Adamowa Góra utrzymywała się w dawnych czasach z wyrobu sit. Wszystkie te czynniki wpływają na bardzo specyficzny, niejednorodny i nietypowy dla obszarów wiejskich charakter gminy.

Dziedzictwo historyczne

Ważną rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywa dziedzictwo historyczne obu wojen światowych, które pomaga kształtować postawy patriotyczne. Przez całą gminę biegnie Trakt Pamięci Bohaterów Bitwy nad Bzurą, liczący sobie aż dziesięć obiektów. Nic dziwnego,

że w gminie często organizowane są imprezy upamiętniające Bitwę nad Bzurą. Są one inicjowane zarówno przez podmioty czy osoby z gminy, jak i spoza niej. Do takich wydarzeń można zaliczyć rajdy piesze, rowerowe, czy samochodowe, takie jak Mazowiecki Rajd Szlakami Walk nad Bzurą, Pieszy Rajd „Szlakiem Odwrotu znad Bzury”, czy Rodzinny Rajd Niepodległości⁸. Mieszkańcy gminy są bardzo przywiązani do cmentarzy wojennych. Twierdzą, że są z nich dumni i często odwiedzają takie miejsca.

Komunikacja i infrastruktura społeczna

Komunikacja w gminie Młodzieszyn ma charakter zdecydowanie samochodowy. Mieszkańcy są w większości zmotoryzowani. O ile dla osób w wieku produkcyjnym nie jest to problemem, to sytuacja ta jest postrzegana negatywnie w kontekście osób starszych i młodzieży. Odwiedzając kolejne wsie można było zauważyć, że podróżowanie między nimi nie jest szczególnie popularne. Grupą, która deklaruje, że chętnie przemieszcza się po gminie jest młodzież i to właśnie ona dotkliwie odczuwa utrudnienia w komunikacji (np. młodzież ze Starych Bud nie ma możliwości dotarcia do Młodzieszyna w godzinach popołudniowych i wieczornych, ponieważ nie kursuje tam transport publiczny, a droga, którą można by pokonać rowerem, jest bardzo złej jakości i nie zachęca do wycieczek). W liczącej ponad 100 km² gminie **życie toczy się w lokalnych ośrodkach. Ośrodki te mają swoją infrastrukturę, wychodzącą naprzeciw potrzebom spotkań mieszkańców.** W Adamowej Górze i Mistrzowicach są to świetlice wiejskie, w Kamionie i Witkowicach są świetlice związane z OSP, w Starych Budach jest odremontowany budynek straży. Młodzieszyński GOK posiada dużą salę, służącą społeczności m.in. do zebrań. W Janowie mieszkańcy zbierają się w szkolnej sali gimnastycznej.

Działalność społeczna

Podczas badań dała o sobie znać duża liczba aktywnych mieszkańców. Dla nowoprzybyłych działalność społeczna jest dobrym sposobem na zaklimatyzowanie się

⁸ Trzeba nadmienić, że wymienione rajdy to imprezy o charakterze ponadlokalnym, a Młodzieszyn jest elementem większej trasy pokonywanej przez uczestników. Przykładowo Pieszy Rajd „Szlakiem Odwrotu znad Bzury 1939 r” z 2008 roku rozpoczął się w Starych Budach, a zakończył w Łomiankach, zaś główna część Mazowieckiego Rajdu Szlakami Walk nad Bzurą z 2017 miała miejsce w Witkowicach, sam zaś rajd zakończył się w Brochowie.

w miejscowości i integrację. **Rdzenna ludność ma swoje tradycje działalności społecznej – wspólne kultywowanie tradycji religijnych** (ubieranie krzyży „na majowe”, droga krzyżowa ulicami gminy, robienie palm wielkanocnych itp.) czy udzielanie się w zespołach muzycznych. Ponadto w gminie działają aż cztery OSP.

Szczególną cechą gminy jest umiejętność samoorganizowania się mieszkańców. W gminie istnieje kilka stowarzyszeń i OSP, są również grupy nieformalne, jednoczące się wokół konkretnych działań. Przykładem jest powołana przez mieszkańców Grupa Nieformalna „Razem Dla Młodzieszyna”, której latem 2017 roku udało się zorganizować wspólnie z władzami gminy i z GOK festyn „U Jacka w ogródku”. W Młodzieszynie działa też druga grupa nieformalna „Aktywni Mieszkańcy Gminy Młodzieszyn”, w której udziela się również radna ze Starych Bud. Bardzo zorganizowaną grupą są nauczyciele ze szkoły w Młodzieszynie, których temat powróci w dalszej części raportu. Do tego można dodać jeszcze działalność grup artystycznych, takich jak Dens Babki czy kabaret „Nictuponas”. Taka liczba formalnych i nieformalnych grup w jednej gminie jest rzadko spotykana i świadczy bardzo pozytywnie o mieszkańcach, jako o społeczności aktywnej, zaradnej i mało roszczeniowej, która umie realizować własne potrzeby. W tym kontekście warto przypomnieć też tradycje wspólnoty gruntowej w Kamionie działającej nadal jako Spółka Leśno-Gruntowa Wsi Kamion, która od połowy XIX wieku jest formą samoorganizacji mieszkańców (tak była przedstawiana przez uczestników warsztatu diagnostycznego w Kamionie), czy zwyczaj nocnego stróżowania mieszkańców Adamowej Góry, którzy rotacyjnie pilnowali porządku i bezpieczeństwa w swojej wsi, co pamiętają z dzieciństwa starsi uczestnicy warsztatu diagnostycznego w tej miejscowości.

Kultura w gminie Młodzieszyn

Gminny Ośrodek Kultury

Głównym podmiotem tworzącym kulturę w gminie jest Gminny Ośrodek Kultury, przez obecną dyrektorkę prowadzony od września 2015 roku. Instytucja realizuje szereg cyklicznych zajęć dla różnych grup odbiorców. Są to zajęcia taneczne, wokalne, plastyczne, modelarskie, zajęcia z ceramiki, nauka gry na instrumentach, nauka angielskiego oraz spotkania grupy teatralnej. W GOK odbywają się także próby zespołu Dens Babki i kabaretu „Nictuponas”. W roku 2017 miały miejsce również zajęcia ze sztuk walki, z rękodzieła oraz zajęcia fitness.

Oprócz tego GOK oferuje mieszkańcom liczne warsztaty niecykliczne (np. zorganizowane w 2017 spotkania nt. genealogii zaowocowały powstaniem kółka genealogicznego, które działa do dziś), organizuje imprezy i cieszące się dużą popularnością wycieczki dla mieszkańców. W jego murach mają miejsce liczne spotkania i zebrania społeczności, m.in. sesje rady gminy.

GOK czynnie wspiera imprezy organizowane przez inne podmioty. Dyrektorka placówki bardzo podkreśla rolę aktywnych mieszkańców w działalności GOK. Wiele wydarzeń kulturalnych wynika bezpośrednio z potrzeb mieszkańców. Przykładem takiego wydarzenia są bale seniora w GOK organizowane przez Klub Seniora, które cieszą się ogromną popularnością i bywają na nich ludzie w różnym wieku. Dyrektorka bada oczekiwania kulturalne mieszkańców i tworzy bardzo obfitą i zróżnicowaną ofertę. W samym tylko 2017 r. mieszkańcy gminy mogli uczestniczyć m.in. w warsztatach komiksu, witrażu, historycznych, kulinarnych, motywacyjnych, twórczego pisania oraz spotkaniach z artystą i podróżnikiem.

Największą imprezą plenerową gminy są festyny rodzinne organizowane przez wójcinę Gminy Młodzieszyn. GOK włącza się w nie poprzez występy grup artystycznych, konkurs kulinarny, czy stoisko z pracami uczestników zajęć. Mimo, że jest to jedyna taka impreza w roku (w gminie Młodzieszyn nie obchodzi się dożynek ani dni miejscowości), **w mieszkańcach jest zdecydowana chęć uczestnictwa w lokalnych imprezach.** Deklarowali ją uczestnicy warsztatów diagnostycznych, uczestnicy odbywających się w GOK popularnych bali, a przede wszystkim można ją było zauważyć podczas przedstawienia kabaretowego „The Voice of Młodzieszyn” i koncertu Dens Babek, kiedy to wielka liczba widzów wypełniła

przestrzeń placówki, zajmując wszystkie miejsca w sali i część korytarza.

Ogromnym problemem placówki są niedobory kadrowe. Ograniczona liczba etatów nie wystarczy, by animować, wspierać i krzewić kulturę w całkiem sporej gminie. Tym bardziej na uwagę zasługuje to, że placówka prowadzona jest na wysokim poziomie.

GOK oferuje wiele mieszkańcom, którzy chętnie z jego propozycji korzystają. Mimo małej kadry placówka robi bardzo dużo – w samym roku 2017 GOK zorganizował lub współorganizował aż 84 wydarzenia kulturalne i 62 w 2016 roku, nie licząc zajęć dla mieszkańców odbywających się regularnie. Biorąc pod uwagę skromne zasoby kadrowe GOK, liczby te robią wrażenie. Co ciekawe, w ofercie GOK niewielki procent stanowią działania bezpośrednio związanych z gminą Młodzieszyn, jej środowiskiem, tradycjami i historią. Nie można pominąć oczywiście takich przedsięwzięć jak zorganizowane w roku 2017 konkursy „Młodzieszyn w zimowej szacie” oraz „Słodkie smaki Młodzieszyna”, organizacja Historycznego Rajdu Rowerowego, czy udział w ogólnopolskim projekcie NCK „Nasze wielkie historie” (w ramach którego młodzież z gminy badała lokalną historię), ale giną one wśród wielu innych inicjatyw, które mogłyby być realizowane przez dowolny ośrodek kultury w innej gminie czy mieście. Nie należy rozumieć tego twierdzenia jako zarzut, że młodzieżowski GOK nie robi nic związanego tematycznie z gminą. Z analizy działań GOK wynika po prostu, że placówka ma inny profil swojej działalności. Tutaj jeszcze raz trzeba podkreślić, że młodzieżowski GOK organizuje bardzo wiele rozmaitych wydarzeń kulturalnych, przez co udział przedsięwzięć o tematyce lokalnej w rocznych podsumowaniach działań GOK jest niewielki. Inspiracji płynących z lokalności jednak nigdy nie jest zbyt wiele. Historia pojawia się podczas imprez organizowanych przez stowarzyszenia i dotyczy wydarzeń wojennych, ale jest bardzo mało tej związanej z gminą Młodzieszyn jako taką. W dalszej części raportu będzie mowa o tym, jakie jeszcze czynniki przemawiają za propozycją, by postawić na działania GOK inspirowane lokalnością.

Biblioteki

W gminie działają dwie placówki biblioteczne. Biblioteka gminna mieści się w Młodzieszynie, w Kamionie natomiast jest jej filia. Młodzieżowska biblioteka w 2017 roku liczyła sobie 240 aktywnych czytelników. Jest dość dobrze wyposażona. Wnętrza są

wyremontowane, jest również kącik dla dzieci i komputery dla starszych czytelników. Placówka oferuje księgozbiór dla dorosłych i dla dzieci.

Z biblioteki korzysta aktywnie ponad 240 osób, zgodnie ze słowami dyrektorki placówki są to głównie osoby starsze. Oczywiście korzystają też uczniowie szkoły wypożyczający lektury. Dyrektorka placówki zauważa zmiany jakie w obecnych latach zachodzą w czytelnictwie – dostępność wiedzy w Internecie wiąże się ze spadkiem zainteresowania książkami popularnonaukowymi. Obecnie wyzwaniem dla biblioteki jest uruchomienie elektronicznego wypożyczania książek, czyli usługi działającej od dłuższego czasu w bardzo wielu polskich bibliotekach, co świadczy o dość trudnej sytuacji placówki.

Biblioteka promuje czytelnictwo i stale rozbudowuje swoje zbiory książkowe. Jest aktywna w obszarach do niej należących, na przykład razem z GOK i Szkołą Podstawową w Młodzieszynie organizuje w Młodzieszynie akcję Narodowe Czytanie. Oprócz tego nie realizuje żadnych większych przedsięwzięć kulturalnych. Współpracuje ściśle z GOK, nie wchodzi przy tym w jego kompetencje. Instytucja robi wrażenie skupionej na swoich bieżących działaniach i funkcjonującej nieco na marginesie młodzieżowego życia.

Warsztat diagnostyczny w bibliotece w Kamionie. Fot. GOK

Zupełnie inaczej prezentuje się filia biblioteki w Kamionie. Tu również można zastać dość bogaty księgozbiór dla różnych grup wiekowych, kącik dla dzieci i komputery, na tym jednak podobieństwa się kończą. W pierwszej kolejności zwraca uwagę większa przestrzeń, jaką dysponuje placówka. W bibliotece w Kamionie może spotkać się większa grupa osób, co w młodzieżowskiej centrali jest raczej niemożliwe. Wnętrze biblioteki wypełniają prace

plastyczne zarówno dzieci, jak i dorosłych. Kierowniczka biblioteki często organizuje w niej zajęcia plastyczne dla dzieci, zaprasza w tym celu również artystów. Twierdzi, że ma dużo różnych pomysłów na zajęcia i lubi je realizować. Placówka ma inny profil niż centrala w Młodzieszynie. **W pewnym sensie pełni rolę alternatywnego GOK-u – działającego na dużo mniejszą skalę, ale bardzo lokalnego, mającego swoją grupę odwiedzających, związanych z nim mieszkańców.** GOK i filia w Kamionie współpracują ze sobą, jednak widać wyraźnie, że Kamion jest bardzo niezależny od młodzieżowego życia kulturalnego. Podczas wizyty w bibliotece w Kamionie można naprawdę poczuć, jak rozległa jest gmina – dzieciom i młodzieży trudno jest na własną rękę dostać się do samego Młodzieszyna, gdzie GOK oferuje atrakcyjne zajęcia, biblioteka w Kamionie jest więc ich miejscem wypoczynku i oknem na świat.

Szkoły

W gminie znajdują się trzy szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. Stanisława Grzmota Skotnickiego w Młodzieszynie, Szkoła Podstawowa im. Franciszka Włada w Kamionie i Szkoła Podstawowa im. płk Ludwika Głowackiego w Janowie. Gimnazjum mieściło się tylko w Młodzieszynie, obecnie są tam dwie klasy gimnazjalne (druga i ostatnia). W Młodzieszynie działa też przedszkole samorządowe. Aby kontynuować naukę w szkole ponadgimnazjalnej, młodzież jeździ do Sochaczewa lub Wyszogrodu.

Wszystkie trzy szkoły w gminie w szerokim stopniu rozwijają zdolności i zainteresowania uczniów – organizują konkursy, wycieczki do instytucji kultury, a także wydarzenia edukacyjne, takie jak np. Dzień Bezpieczeństwa, Dzień Wody, Dzień Tolerancji itp. W swojej ofercie placówki mają również zajęcia pozalekcyjne dla dzieci. W dwóch szkołach (w Kamionie i w Młodzieszynie) istniały kółka teatralne, z których obecnie funkcjonuje tylko kółko młodzieżowe dla dzieci z klas 1-3. Nową inicjatywą, wyływającą ze strony uczniów, jest kabaret, którym opiekuje się jeden z nauczycieli ze szkoły w Młodzieszynie. We wspomnianej szkole od lat działa kółko polonistyczno-dziennikarskie, które pod opieką wspomnianego wcześniej nauczyciela tworzy gazetę uczniowską STYK, w której uczniowie w różnym wieku mają możliwość publikowania napisanych przez siebie tekstów. Ich artykuły dotyczą nie tylko życia szkoły, ale też sytuacji i problemów młodzieży czy wydarzeń odbywających się w gminie. Gazeta jest drukowana i dystrybuowana

bezpłatnie wśród uczniów, ale też wśród mieszkańców. Jako że jest wydawana własnym sumptem, więc nakład jest niewielki (kilkadziesiąt egzemplarzy). Jak twierdzi opiekujący się gazetką nauczyciel, dziennikarstwo interesuje głównie dziewczęta, chłopców piszących dla STYKa jest znacznie mniej. W szkole działają również drużyna zuchowa i harcerska, ale skupiają one dzieci w wieku poniżej 13 roku życia.

Warto dodać, że szkoły są otwarte na inicjatywy zewnętrzne. Szkoła w Młodzieszynie udostępnia przestrzeń na składkowe potańcówki organizowane przez mieszkańców (jedna z organizatorek uczestniczyła w warsztacie diagnostycznym), zaś szkoła w Janowie zezwoliła na organizację na swoim terenie wydarzenia zainicjowanego przez grupę miłośników gier planszowych z Sochaczewa.

Nauczyciele uczący w Młodzieszynie są grupą bardzo zintegrowaną. Sami przyznają, że spędzają ze sobą również czas wolny od pracy – jeżdżą razem na wycieczki, do teatru, a nawet organizują wspólne wyjazdy wakacyjne. Wynika to z ich własnej woli i preferencji, ponieważ sami się organizują. **Nauczyciele są w pewnym sensie niezależnym środowiskiem, które zaspokaja swoje potrzeby kulturalne.**

Organizacje pozarządowe

W listopadzie 2017 roku uchwalono Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2018. Można dowiedzieć się z niego, że gmina wspiera organizacje pozarządowe w formie finansowej (poprzez powierzanie im zadań publicznych lub wspierając je w wykonywaniu tych zadań), a także pozafinansowej (poprzez informowanie ich i zapraszanie do udziału w sesjach rady gminy), jak również w innych formach, np. przez udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację zadań publicznych. Dokument wskazuje dwa priorytetowe obszary, w ramach których organizacje mogą realizować działania w ramach programu. Są to „kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji” oraz „wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i rekreacji”⁹. Na działania w obydwu obszarach przeznaczono po 12 000 zł. Organizacje mogą ubiegać się o środki na działania w ramach otwartych konkursów ofert¹⁰.

⁹ „Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2018”, więcej informacji:

http://ugmlodzieszyn.bip.org.pl/pliki/ugmlodzieszyn/program_wspolpracy_gminy_z_organizacjami_pozrzadowymi_na_2018_r..pdf

¹⁰ Tamże.

Ze „Sprawozdania z realizacji Programu współpracy Gminy Młodzieszyn z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za 2017 rok” wynika, że przedstawiony powyżej budżet jak i obszary działań są identyczne z tymi z roku 2017. Jak wynika ze „Sprawozdania...”, w roku 2017 w ramach konkursów wpłynęły 4 oferty, w tym dwie od Stowarzyszenia Aktywne Kobiety z Kamiona (organizacja „Festynu Rodzinnego Na Sportowo” i inscenizacja wesela ludowego), jedna od Towarzystwa Miłośników Malarstwa Władysława Ślewińskiego w Witkowicach (wydanie katalogu prac plastycznych nagrodzonych w VI Ogólnopolskim Konkursie Plastycznym im. Władysława Ślewińskiego i organizacja wystawy konkursowej) i jedna od OSP Kamion (zajęcia sportowe dla młodzieży oraz członków OSP Kamion). W ramach konkursów gmina przyznała organizacjom łącznie 15 250 zł¹¹. Widać, że organizacje pozarządowe w gminie są aktywne w sferze kultury, a gmina stwarza przyjazne warunki dla realizowania przez nie działań.

W gminie istnieje kilka organizacji pozarządowych różnego typu. Większość z nich ma charakter bardzo lokalny. Przy parafii w Młodzieszynie działa Caritas Diecezji Łowickiej – Parafialny Zespół Charytatywny Przy Diecezji N.N.M.P. w Młodzieszynie i Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Łowickiej – Koło Parafialne Przy Parafii N.N.M.P. W Witkowicach funkcjonuje Towarzystwo Miłośników Malarstwa Władysława Ślewińskiego. Towarzystwo ma na celu promocję malarstwa polskiego, pielęgnowanie pamięci polskich malarzy, budowanie patriotyzmu, a także rozbudzanie pasji malarskich w dzieciach i młodzieży. Towarzystwo co roku od sześciu lat organizuje Ogólnopolski Konkurs Plastyczny im. Władysława Ślewińskiego. Polem działań organizacji jest przede wszystkim Sochaczew, być może dlatego wątek Towarzystwa nie pojawia się w wypowiedziach uczestników badań. Jeszcze inną organizacją zarejestrowaną w gminie jest Przyjazne i Czyste Otoczenie Z/S w Kamionie – Stowarzyszenie Zwyczajne, które obecnie nie jest aktywne i wątek jego również nie pojawił się podczas badań.

Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet z Kamiona

Zupełnie innego typu organizacją jest Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet z Kamiona. Jest to organizacja działająca od 2012, o charakterze integracyjno-aktywizacyjnym,

¹¹ „Sprawozdania z realizacji Programu współpracy Gminy Młodzieszyn z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za 2017 rok”, więcej informacji: http://ugmłodzieszyn.bip.org.pl/pliki/ugmłodzieszyn/sprawozdanie_za_2017_r_z_realizacji_programu_wspolpracy.pdf

stawiająca sobie bardzo różnorodne cele – od ekologii po aktywizację zawodową. Aktywne Kobiety mają na swoim koncie organizację imprez okolicznościowych (np. piknik „Rodzinny Dzień Dziecka”), realizację własnych projektów i akcji (m.in. projekt dla dzieci „Pożyteczne Ferie”), a także zbiórkę pieniędzy podczas WOŚP przez sprzedaż własnych wypieków oraz inscenizację wesela ludowego w 2017 (stowarzyszenie nie odpowiadało za samą inscenizację, którą robiła grupa z innej gminy, jego rolą była raczej organizacja całego przedsięwzięcia)¹². Zrzeszone w Stowarzyszeniu mieszkanki Kamiona mówią same o sobie jako o osobach lubiących się ze sobą spotykać i robić coś dla swojego otoczenia. **Jest to typowa organizacja o charakterze lokalnym** (jak pokazują badania Stowarzyszenia Klon/Jawor taki charakter ma najwięcej organizacji pozarządowych w Polsce). Podczas warsztatu badawczego w Kamionie wspomniano, że w działalności Stowarzyszenia ważną rolę odgrywa sztuka kulinarna – członkinie lubią gotować i dzielić się z innymi swoimi wyrobami, co jest popularną pasją kobiet wiejskich¹³. Stowarzyszenie do niedawna było członkiem Porozumienia Organizacji Pozarządowych Powiatu Sochaczewskiego.

Ochotnicze Straże Pożarne

Ważnymi ośrodkami kulturotwórczymi w gminie Młodzieszyn są Ochotnicze Straże Pożarne. Jak wskazują autorzy raportu „Praktyki kulturowe klasy ludowej” „instytucja ta, służąc w dużym stopniu swoim członkom, wytwarza zarazem dobro wspólne. Działalność w straży daje członkom poczucie sprawczości”¹⁴. Nie inaczej jest w badanej gminie, gdzie aktywnie działają cztery OSP – w Młodzieszynie, Kamionie, Witkowicach i Starych Budach, które są skupione w Gminnym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych. Wszystkie organizacje prowadzą nie tylko działalność edukacyjną w dziedzinie bezpieczeństwa i promują bezpieczne zachowanie, ale też **czynnie uczestniczą w akcjach ratowniczych i gaśniczych**. Jedyne OSP Młodzieszyn jest w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, ale w razie potrzeby także pozostałe jednostki są w stanie wystawić zastępy bojowe. Co ciekawe, w akcjach ratowniczych biorą udział nie tylko strażacy, ale także strażaczki. Działające w OSP uczestniczki jednego z warsztatów opowiadały o wzbudzonej przez siebie

¹² Więcej informacji o Stowarzyszeniu na stronie: <http://www.poppo.org.pl/stowarzyszenie-aktywnych-kobiet-z-kamiona/>, stan na 06.05.2018.

¹³ Patr: M. Gdula, L. Lewicki, P.Sadura „Praktyki kulturowe klasy ludowej”, Warszawa 2014, s.44

¹⁴ Tamże, s.126-7

konsternacji, gdy na akcję przyjeżdża ich zespół złożony niemal z samych kobiet, z jedynym mężczyzną za kierownicą wozu stażackiego.

Jak pokazują ogólnopolskie badania Fundacji Stocznia i Stowarzyszenia Klon/Jawor, OSP odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu życia kulturalnego małych miejscowości w Polsce¹⁵. Tak też jest w gminie Młodzieszyn. OSP Młodzieszyn wspiera zabezpieczeniami organizację wydarzeń kulturalnych przez instytucje gminne, a podczas ważnych wydarzeń pełni warty honorowe. Strażaczki i strażacy ze Starych Bud organizują lokalne imprezy w remizie, wydają publikacje na temat swojej miejscowości, a także zbierają stare zdjęcia – **ich pokaźne zbiory to skarbiec wiedzy o miejscowości**, a co za tym idzie – o historii gminy. Warto zwrócić uwagę, że w trakcie badań osoby niezwiązane bezpośrednio ze strażą niewiele mówiły o aktywności poszczególnych OSP i ich działaniach. Zupełnie jakby ich nie było. Dopiero spotkania z konkretnymi działaczami i działaczkami odkrywały tę sferę.

Łatwo można zauważyć, że w miejscowościach w których nie ma instytucji kultury, takich jak biblioteka lub GOK, **rolę animatora życia kulturalnego zaczyna pełnić właśnie straż**. Potwierdza to diagnozowane w badaniach ogólnopolskich tendencje, że remiza „jest centralnym miejscem wioski, jedyną przestrzenią spotkań, będąc jednocześnie jej «wizytówką»”¹⁶. W tym świetle gmina Młodzieszyn rysuje się jako archipelag małych wysp kultury, które są obce jedne drugim.

Grupy nieformalne i formalne

W gminie istnieje kilka grup nieformalnych, realizują działania kulturalne. W 2016 roku kilkoro mieszkańców Młodzieszyna zorganizowało się w nieformalną grupę „Razem dla Młodzieszyna”, mającą na celu wspieranie organizacji działań kulturalnych, pielęgnowanie tradycji i integrację społeczności. Grupie udało się zorganizować w 2016 roku w szkole w Młodzieszynie warsztaty „Od ziarenka do bochenka” poświęcone tradycjom polskiej wsi, zaś w 2017 roku wspólnie z panią wójt i ze wsparciem ze strony GOK przygotować festyn „U Jacka w ogródku”. Grupa ma na swoim koncie również organizację czterech bali dla mieszkańców.

¹⁵ Potwierdzają to także badania prowadzone przez dr Weronikę Plińską wraz zespołem Kolektywu Terenowego

¹⁶ Tamże, s.126-7

W podobnym czasie powstała też nieformalna grupa „Aktywni mieszkańcy gminy Młodzieszyn”, która w 2017 roku zrealizowała projekt obejmujący trzy wydarzenia łączące w sobie pikniki i rajdy rowerowy „Rowerem przez Gminę Młodzieszyn – Aktywność dla każdego i w każdym wieku”.

Za grupę formalną można uznać Klub Seniora, istniejący od 2014 roku. Z początku była to grupa samopomocowa założona przez ówczesną dyrektorkę Gminnego Ośrodka Kultury. Grupa nadal funkcjonuje przy wspomnianej placówce i zajmuje się organizacją wydarzeń takich jak spotkania okolicznościowe członków, bale i wycieczki. Klub Seniora ma swój statut i zarząd (co przesądza o jego formalnym charakterze), nie ma jednak osobowości prawnej.

W gminie działają także grupy artystyczne, np. wspomniane już Dens Babki czy grupa kabaretowa „Nictuponas”, których członkinie i członkowie realizując swoje pasje wokalne czy aktorskie czują się aktywnymi, działającymi dla społeczności mieszkańcami. Uczestniczące w warsztatach członkinie grup artystycznych łączyły w swoich wypowiedziach działanie dla społeczności z twórczością swoich zespołów i występami.

Stowarzyszeniu Na Rzecz Rozwoju Wsi Adamowa Góra

Warto wspomnieć o nie istniejącym już, lecz ważnym dla gminy Stowarzyszeniu Na Rzecz Rozwoju Wsi Adamowa Góra. Organizacja ta może pochwalić się sporym sukcesem – udało im się stworzyć świetlicę wiejską i plac rekreacyjny, będące dumą mieszkańców. Sołtysi i radni z różnych miejscowości gminy, pytani o aktywnych mieszkańców kilkakrotnie wskazywali właśnie Adamową Górę. Podczas warsztatu w Adamowej Górze opowiadano o stworzeniu świetlicy i placu, upatrując źródeł sukcesu w zgraniu społeczności zjednoczonej wokół przedsięwzięcia, jak i w osobie liderki stowarzyszenia. Jak twierdzili uczestnicy warsztatu, liderka miała odwagę, pomysły, charyzmę i „orientowała się w papierach”, tj. potrafiła załatwiać sprawy od strony administracyjnej. Jako ważny czynnik podano również, że liderka pochodziła spoza Adamowej Góry, co jako osobie z zewnątrz dodawało powagi w oczach społeczności. Uczestnicy warsztatu przyznali, że w grupie posiadającej lidera łatwiej jest działać. Po objęciu innej funkcji przez liderkę podjęto decyzję o rozwiązaniu stowarzyszenia, ale jego członkinie są nadal aktywne na różnych obszarach, np. w grupach wokalne i teatralnej działających w GOK.

Warsztat diagnostyczny w Adamowej Górze. Fot. GOK

Tutaj należy wspomnieć o specyfice społeczności Adamowej Góry – część mieszkańców stanowią osoby przyjezdne, które przenieśli się do wsi z Sochaczewa i nadal pozostają związane z tym miastem (Adamową Górę od Sochaczewa dzieli 15 minut drogi samochodem). To może wpływać na styl aktywności mieszkańców Adamowej Góry, jakże odmienny od reprezentowanego przez Aktywne Kobiety z Kamiona. Można się wręcz pokusić o określenie „aktywizm typu miejskiego”, który jest nacechowany większą mobilnością, większą łatwością w załatwianiu spraw na drodze administracyjnej, chętniejszym korzystaniem z instytucji kultury, nawet tych oddalonych. Różni się on od form działalności społecznej typowych dla polskiej wsi, koncentrujących swoje aktywności na przestrzeni ściśle lokalnej i stawiających raczej na samodzielne niż administracyjne rozwiązywanie problemów.

Błędem byłoby jednak zmarginalizować rdzennych mieszkańców Adamowej Góry, którzy również są bardzo aktywni. Jedna z nich napisała o sobie w odpowiedzi na pytanie „Co ułatwia ci działanie dla społeczności?” następujące słowa: *Zawsze byłam aktywna, działałam w ZMW¹⁷ i udzielałam się społecznie¹⁸*. Wypowiedź ta jest wyrazem posiadania tożsamości osoby aktywnej, przedstawiania się w ten sposób i nie pozwala potraktować miejscowości jako strefy o charakterze miejskim. **W Adamowej Górze doszło do spotkania się stylów miejskiego i wiejskiego, a tym samym dwóch różnych sił, pomocnych w byciu**

¹⁷ Skrót od nazwy Związek Młodzieży Wiejskiej. Jest to ogólnopolska organizacja skupiająca młodzież ze środowisk wiejskich i małomiasteczkowych, istniejąca od 1928 roku.

¹⁸ Cytowane w raporcie wypowiedzi uczestników warsztatów są wyróżnione kursywą. Wypowiedzi te nie były redagowane, są przytaczane w oryginale

aktywnym i skutecznym. Przypadek tej akurat miejscowości mówi wiele o tym, jaką gminą jest Młodzieszyn i w czym leży jej potencjał.

Nieistniejące KGW

W gminie nie istnieje żadne KGW, nie podjęto też próby stworzenia go. Mimo to mieszkańcy gminy często wspominali, że ludność zawsze chętnie się ze sobą spotykała, odbywały się zebrania i zabawy. Można wspomnieć, że podczas warsztatu w klasie gimnazjalnej, uczennice zaproponowały by GOK organizował *spotkania tematyczne na różne tematy*. Dziewczęta nie umiały powiedzieć, czego dokładnie miałyby dotyczyć te spotkania, ale były zgodne co do ich celu, jakim miałyby być *większa integracja*. W tym przypadku można pokusić się o wniosek, że młodzi po prostu przejmują terminy używane przez ich opiekunów jako ważne kwestie.

Wpływy z zewnątrz

Działania podejmowane przez aktywnych mieszkańców z gminy Młodzieszyn mają związek z tym, co dzieje się poza gminą. Stowarzyszenie z Adamowej Góry nie powstałoby, gdyby nie szkolenie dla liderów w Krakowie, w którym wzięły udział dwie mieszkanki wsi. W 2017 roku nieformalna grupa „Aktywni mieszkańcy gminy Młodzieszyn” zrealizowała niewielkie działanie „Rowerem przez Gminę Młodzieszyn – Aktywność dla każdego i w każdym wieku”, w ramach którego odbyły się trzy imprezy typu piknik rodzinny i rajd rowerowy. Była to część ogólnowojewódzkiego programu regrantingowego FIO Mazowsze Lokalnie, który w powiecie sochaczewskim miał lokalnego operatora wspierającego działaczy lokalnych, nie miał jednak komponentu związanego z kształceniem liderów i współpracą ze wspomnianymi działaczami lokalnymi.

Nie bez znaczenia dla lokalnych wydarzeń są też działania realizowane na terenie gminy Młodzieszyn przez organizacje pozarządowe z Sochaczewa. Stowarzyszenie „Nad Bzurą” promowało swoje książki w GOK. Jeden z aktywnych mieszkańców gminy związany jest ze Stowarzyszeniem Muzealna Grupa Historyczna im. II Batalionu 18 Pułku Piechoty, które dba o miejsca pamięci. Stowarzyszenie „Planszówki” w Sochaczewie zorganizowało dzień gier w szkole w Janowie.

Zasoby gminy

Natura

Podczas warsztatów bardzo często powracał motyw młodzieżyskiej przyrody jako czegoś stanowiącego ogromną wartość dla mieszkańców. Jako zasoby miejscowości przywoływano lasy młodzieżyskie, krajobraz, wydmy, rzeki Bzurę i Wisłę, sąsiedztwo Puszczy Kampinoskiej, faunę, a nawet świeże powietrze. Wypowiedzi takie pojawiały się na wszystkich warsztatach i podczas działania animacyjnego. Mieszkańcy którzy sprowadzili się do gminy Młodzieszyn, przyznawali, że do tej decyzji przekonało ich właśnie piękno natury. Należy dodać, że młodzieżyskie lasy są pozostałością Puszczy Młodzieżyskiej, będącej z kolei reliktem Puszczy Mazowieckiej. Podczas badań nikt jednak nie wspominał o tym dziedzictwie przyrodniczym.

Przyroda często była przywoływana przy okazji rozmów o aktywnościach w wolnym czasie. Jeden z uczestników warsztatu z radnymi zapisał, że zaletą gminy jest *rzeka Wisła, gdzie można organizować spływy kajakowe, łowienie ryb*. Podczas warsztatu w Kamionie urozmaicona rzeźba terenu była przedstawiana jako ogromna zaleta dla trenujących w Kamionie sportowców, pracujących nad kondycją.

Natura dla mieszkańców gminy wiąże się w pewnym sensie z radością życia – przyjemnie spędzaniem czasem, odpoczynkiem, robieniem tego co się lubi. Mieszkańcy cenią sobie swoje otoczenie, może więc warto poszukać w nim inspiracji i tematów dla działań kulturalnych i integrujących społeczność gminy.

Młodzieżyska natura: (od lewej) rzeka Bzura, Mistrzewice, Adamowa Góra. Fot. ES

Pamiętki historyczne

Jak już wspomniano ogromną rolę w kulturze gminy Młodzieszyn odgrywa historia.

Mieszkańcy gminy są dumni z dziedzictwa historycznego, podczas badań wspominano o nim bardzo często. Inna sprawa, że są tym dziedzictwem otoczeni niemal ze wszystkich stron i jak wynika z warsztatów, dobrze się w nim orientują. Jako zasoby swojej gminy podają przede wszystkim miejsca pamięci I II Wojny Światowej, cmentarze wojskowe w Rokicinie, Stefanowie, Janowie i Leontynowie, Młodzieszynie, Juliopolu i Starych Budach. To ze względu na te miejsca gminę odwiedzają osoby z zewnątrz (działania grup sochaczewskich, rekonstrukcje historyczne, imprezy patriotyczne, rajdy piesze i rowerowe). W poszczególnych miejscowościach mieszkańcy mówili też o lokalnej historii, a jako zabytki wskazywali pozostałości po cukrowni, cegielni i dworach, dzwonnice przy kościele w Młodzieszynie, cmentarz ewangelicki w Januszewie, kościół i dzwonnice w Kamionie, pomnik na miejscu kościoła w Mistrzewicach, a także *krzyże upamiętniające epidemie*. Pojawiały się też wspomnienia o wydarzeniach takich jak pożar kościoła w Mistrzewicach (100 lat temu wybudowano w tamtym miejscu kaplicę). Inne opowieści sięgały do nieodległej, PRL-owskiej przeszłości związanej m.in. z samoorganizacją społeczności (np. budowa szkół, remiz strażackich, czy nielegalne otynkowanie kościoła w Kamionie). Część z nich jest dokumentowana przez lokalnych działaczy, ale wiedza o takich wydarzeniach jest ograniczona do poszczególnych miejscowości. W trakcie badań zobaczyliśmy, **jak bogate i różnorodne, ale jednocześnie w szerszej perspektywie nieodkryte jest lokalne dziedzictwo.**

Życie w takim środowisku rozbudza zainteresowania historią. Mieszkańcy często przywoływali postać nauczyciela ze szkoły w Młodzieszynie, popularyzującego lokalną historię. Szczególnym autorytetem cieszy się on wśród młodzieży, z którą prowadzi lokalną gazetkę historyczną „Młodzież”, wydawaną od 12 lat. Jest on także autorem książek dotyczących regionu, które były promowane m.in. w GOK i które cieszyły się ogromną popularnością wśród mieszkańców¹⁹.

Innym miłośnikiem historii jest jeden z uczestników warsztatów w Młodzieszynie, który działa w grupie rekonstrukcyjnej i jako Młodzieszynianin czuje się zobowiązany dbać o miejsca związane z historią, m.in. poprzez ich porządkowanie i konserwację. To jego grupa upamiętniła grób z okresu pierwszej wojny światowej na cmentarzu w Mistrzewicach.

Odwiedzanie miejsc upamiętniających historię jest generalnie popularne wśród

¹⁹ Promocja wspomnianej książki okazała się sukcesem frekwencyjnym, co można zobaczyć na zdjęciach: <https://nadbzura.pl/2016/03/2029/>; stan na 06.05. 2018.

mieszkańców. Jak się okazuje, miejsca historyczne były często łączone z relaksem, naturą, spotkaniami towarzyskimi i wspólnym spędzaniem czasu. Podczas warsztatów pojawiały się następujące wypowiedzi: *Odпочywiamy na łonie natury (miejsca historyczne itp.); Cmentarz – miejsce spotkań; Odwiedzam cmentarze wojenne z koleżankami*. Miejsca takie jak cmentarze kojarzą się często z kultem, okazywaniem czci, refleksją i nie jest to typowa sceneria dla miłego spędzania czasu ze znajomymi. Jak się okazuje – nie dla mieszkańców gminy. Nie należy interpretować tego jako brak szacunku, profanację czy ignorancję, ponieważ mieszkańcy gminy dobrze znają i szanują swoje dziedzictwo. Wśród badanych **historia okazała się być czymś oswojonym, elementem normalnego życia**, czymś bliskim na co dzień, nie tylko od święta.

Należałoby tu wspomnieć o gminnej młodzieży. **Podczas warsztatu w klasie gimnazjalnej kilkoro uczennic jako miejsce swoich spotkań wskazało cmentarze**. Informację tę łatwo było potraktować jako żart, wręcz czarny humor. Podczas wizyty badawczej na cmentarzu w Mistrzewicach zauważono jednak dwie nastolatki przechadzające się między grobami, pogrążone w rozmowie. Nasuwa to refleksję, że **przywiązanie mieszkańców do miejsc pamięci jest autentyczne i żywe**, i nie są to puste hasła. Oczywiście można też uznać, że cmentarze są miejscem spacerów, ponieważ są po prostu estetyczne. Warto jednak zadać sobie pytanie, czy przebywanie w danym miejscu związanym z kulturą z uwagi na jego piękno i panujący w nim klimat nie jest również formą uczestnictwa w kulturze? Czy w ten sposób nie kształtuje się w młodych ludziach konkretna wrażliwość i poczucie piękna? Podejście mieszkańców do historii, które łączy w sobie swobodę i szacunek również jest w godne docenienia.

Tradycje i dziedzictwo niematerialne

Ogromną wartość dla mieszkańców mają lokalne zwyczaje. Pielęgnowanie konkretnych tradycji jest przytaczane jako zasób gminy nawet w dokumentach strategicznych. Podczas warsztatów wspomniano zarówno praktyki religijne, takie jak wspólne ubieranie krzyży „na majowe” w Rokicinie, *wspólne msze przy krzyżu (w maju)*, *potem piknik rodzinny w Januszewie*, nabożeństwa majowe przy kapliczce w Janowie i drogę krzyżową ulicami Młodzieszyna, jak również obyczaje i aktywności typowe dla polskiej wsi - wyplatanie koszy, robienie palm wielkanocnych przez dzieci i zwyczaje „po dyngusie”.

Uczestniczki warsztatu w Adamowej Górze wspominały dawne czasy (lata 60-te i 70-te XX wieku), kiedy z okazji śmigusa-dyngusa młodzież robiła gospodarzom żarty typu wyjmowanie furtek z zawiasów, czy wnoszenie wozów na dachy domów, albo kiedy po wsi chodziły „Herody”, czyli kolędnicy robiący przedstawienie. Do dziś niektóre mieszkanki (przede wszystkim z Adamowej Góry) wykorzystują konwencję zabawy związanej z żartami i przebieraniem się na specjalne, świąteczne okazje. Warto docenić przedsięwzięcia realizowane w Adamowej Górze polegające na upamiętnianiu lokalnych tradycji, czyli inscenizacje „Wokół wesela” i „Herody”. **Wszystko to obrazuje lokalną tradycję jako wachlarz pięknych form wyrażania szacunku do przeszłości, jak i coś zabawnego, rozrywkowego i wprowadzającego w zwykłe życie dozwoloną nutę szaleństwa.** To ciekawy i wciąż żywy przejaw niezwykle ważnego elementu kultury tradycyjnej związanej z karnawalizacją życia. Zainteresowanie i liczne przybycie mieszkańców na występ kabaretu „Nictuponas” może być potwierdzeniem potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach tzw. „świata na opak”.

Kultywowanie tradycji było często przywoływane jako współuczestnictwo, integracja i forma bycia razem. Niektóre dawne zwyczaje były właściwie formami spotkań towarzyskich, a przynajmniej w takim kontekście mieszkańcy interpretują je dzisiaj. Podczas działania animacyjnego często wspomnianym zwyczajem było darcie pierza, będące w kulturze ludowej konwencją spotkania towarzyskiego. Jedną z kobiet biorących udział w działaniu animacyjnym, opowiadała, że pamięta z dzieciństwa spędzonego w Młodzieszynie, jak ważnym elementem życia były spotkania i zebrania ludności. Zjawisko to pokazuje, jak **sens wspomnianych obyczajów – bycie razem – przetrwał do dziś jako wartość i wyraża się za pomocą innych, bardziej współczesnych form.**

Tradycja nie tylko integruje ludzi i buduje ich tożsamość, jest również inspiracją do działania. Na warsztatach pojawiały się wypowiedzi, mówiące o tym że bycie rdzennym mieszkańcem, spadkobiercą lokalnej kultury budzi chęć działania dla społeczności. Inną podawaną motywacją do takiego działania jest poczucie, że źle byłoby, gdyby zwyczaje lokalne zaginęły. Niestety nie wszystkie zwyczaje, o których opowiadano podczas warsztatów były kultywowane. Zanikły na przykład wspomniane dyngusowe żarty. Być może są też inne zwyczaje, żyjące już tylko we wspomnieniach, o których należałoby młodym mieszkańcom przypomnieć.

Ludzie

Bardzo często wskazywanym zasobem lokalnej społeczności byli właśnie ludzie. Mieszkańcy mówili o swoim środowisku, jako o zgranym, zintegrowanym i aktywnym. Jako zasoby gminy często podawano konkretne osoby z uwagi na ich zaangażowanie, jak i nietypowe pasje.

Wielu uczestników badań wspominało, jak bardzo lubi spędzać czas z innymi. Spotykanie się, wspólne wycieczki, odwiedziny lub zapraszanie gości do siebie było tak samo popularne wśród wszystkich grup wiekowych. Uczestnicy warsztatów (w większości aktywni mieszkańcy) często rzecz jasna spotykali się ze sobą przy okazji swoich działań. Należy mieć na uwadze, że przeważnie trafiali do grupy artystycznej, straży pożarnej, czy grupy nieformalnej zachęteni do uczestnictwa przez kogoś im bliskiego. Działalność społeczna w przypadku wielu osób była konsekwencją silnych więzi z innymi, co pokazuje, że **młodzieżyskie środowiska nie są hermetyczne**, tylko żywe i otwarte – jedni wciągają do nich drugich. Jest to rzeczywiście siła napędowa grup działających na rzecz społeczności, co doskonale widać na przykładzie stowarzyszenia z Adamowej Góry. Wspomniane **stowarzyszenie osiągnęło sukces, jednak po odejściu liderki nikt z członków, nadal zaangażowanych w działalność społeczną, nie stanął na czele grupy. Pokazuje to, że osobom nie brakuje energii do działania, a jedynie kompetencji liderkich**. Jest to obszar nad którym warto popracować w społeczności.

Pasje i talenty

W gminie Młodzieszyn mieszka bardzo wiele osób o ciekawych zainteresowaniach, umięających zarazić pasją innych lub wzbudzić ich podziw. Warto tu wymienić chociażby trójkę malarzy, dwie muzyczne rodziny, mistrza świata w disco dance i freestyle, zawodową piłkarkę, działacza grupy rekonstrukcyjnej, maratończyka, który zdobył wiele medali, poszukiwaczkę skarbów, panią robiącą torty, panią robiącą palmy wielkanocne, panią robiącą obrazy z kwiatów topionych w papierze, panie robiące obrazy haftem krzyżkowym, czy osoby zbierające stare zdjęcia swojej okolicy lub gminy. W gminie działają również grupy artystyczne – zespoły śpiewacze działające przy parafii i przy GOK (zespół młodzieżowy Cantare i wspomniane już Dens Babki), szkolna grupa teatralna dzieci z Młodzieszyna, grupa kabaretowa „Nictuponas” i nowopowstały kabaret uczniowski ze szkoły.

Jak wykazało badanie, najczęstsze wśród mieszkańców pasje to sport (granie w piłkę nożną, jazda rowerem, bieganie, pływanie łódką lub kajakami) i rękodzieło (szycie, szydełkowanie, dzierganie, haftowanie). O ile GOK wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców w dziedzinie rozwijania drugiej z podanych pasji i organizuje warsztaty rękodzielnicze, to trudno oczekiwać, by zaczął organizować zajęcia sportowe. Jednak podążając za propozycjami mieszkańców, przedsięwzięcia takie jak turniej tenisa stołowego, czy rajd rowerowy po gminie są możliwe do realizacji (wykaz propozycji działań GOK zebranych podczas warsztatów stanowi załącznik nr 2 do raportu).

Inną popularną pasją mieszkańców gminy, którą szczególnie często chciano rozwijać w ramach GOK, jest sztuka kulinarna. Przykładem są mieszkanki Kamiona, które lubią gotować, chętnie przygotowują poczęstunek na spotkania swojego Stowarzyszenia i generalnie są zainteresowane poszerzaniem swoich talentów kulinarnych. Swoje hobby wykorzystały podczas zbiórki pieniędzy w ramach Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, wystawiając swoje wypieki na sprzedaż.

Bardzo wiele zainteresowań mieszkańców wiąże się ze spędzaniem czasu wspólnie. Najczęściej powtarzającą się propozycją działań GOK lub generalnie zmian w gminie było **stworzenie miejsca spotkań mieszkańców** (nie padły propozycje, gdzie dokładnie takie miejsce miałyby się znajdować). Warto dodać, że w trackie działania animacyjnego wiele osób wspominało z nostalgią klubokawiarnię działającą w przeszłości w budynku GOK. Pojawiały się propozycje typu kawiarnia, klub, czy też *Bar, albo inne miejsce spotkań, żeby było otwarte w soboty, oferowało ciepłe napoje i żeby można było coś zjeść w dobrej cenie.*

Analizując formy spędzania wolnego czasu podawane przez mieszkańców, momentami łatwo było o skojarzenia z miastem. Aktywności takie, jak chodzenie do kina, na basen czy na fitness są typowe raczej dla mieszkańców miast niż wsi. Rzeczywiście, uczestnicy warsztatów bardzo często przyznawali, że w takich celach jeżdżą do Sochaczewa, a mówiąc jeszcze bardziej konkretnie do Chodakowa. Spora grupa mieszkańców preferuje miejski styl rekreacji.

Mimo to, w propozycjach działań GOK pojawiło się sporo pomysłów związanych z kulturą wiejską - utworzenie Koła Gospodyń Wiejskich, organizacja gminnych dożynek, grilla dla mieszkańców, czy *impres ogólnowiejskich z okazji świąt* (cytat z propozycji zapisanej przez mieszkańców podczas jednego z warsztatów diagnostycznych). Młodzież szkolna zaproponowała, że fajnym przedsięwzięciem byłby przejazd furmanką po gminie.

Mieszkańcom w zupełności odpowiada wiejski charakter gminy i nie czują potrzeby, by gmina Młodzieszyn przybierała miejski styl.

Odkrywanie pasji mieszkańców gminy jest tematem trudnym. Bardzo często trudność leży w nastawieniu samych mieszkańców, w szczególności tych aktywnych i działających, którzy **nie uważają swojego hobby za coś wartego uwagi**, ponieważ jest to tylko hobby, element czasu wolnego, rozrywka. W ich odczuciu ważna jest działalność społeczna, robienie czegoś dla społeczności, dla rodziny, albo też praca zawodowa. Przykładem tego mogą być panie z OSP w jednej z miejscowości, które dużo i chętnie mówiły o straży, a dopiero pod koniec warsztatu okazało się, że jedna z nich w wolnych chwilach tworzy bardzo ciekawe prace plastyczne. Po prostu nie uważała tego za temat wart omawiania, ponieważ w jej życiu istotniejsza była straż.

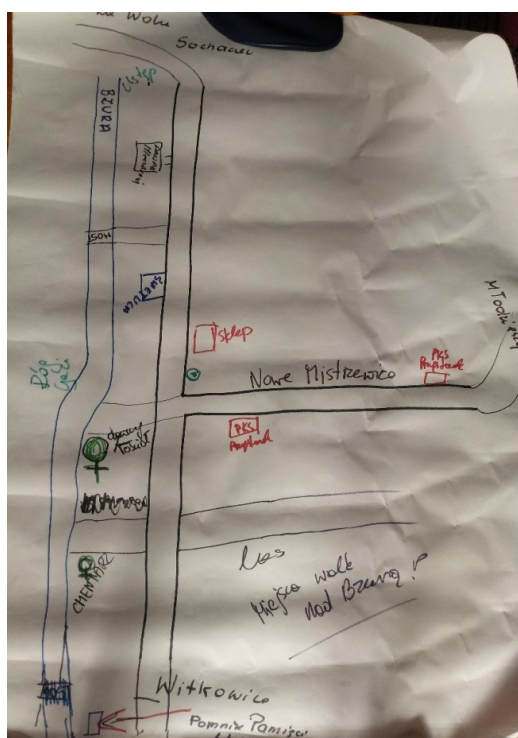
Inną przeszkodą w odkrywaniu talentów jest **nieśmiałość wielu osób**. Osobom wyjątkowo skromnym ciężko jest odnaleźć się w sytuacji, kiedy to mają wystąpić przed większą grupą, opowiadać o sobie i pokazywać swoje prace. Podczas jednego z warsztatów pewna uczestniczka przedstawiła się jako matka kilkorga dzieci zajmująca się domem, na co grupa właściwie przedstawiła uczestniczkę na nowo, opowiadając o jej talencie. Widać było, że owa pani jest bardzo onieśmielona sytuacją, w której wszyscy o niej mówią i nie czuje się komfortowo. Problem braku pewności siebie wśród mieszkańców pojawi się jeszcze w dalszej części raportu.

Miejsca szczególne dla mieszkańców

Jak już wspomniano **gmina posiada bardzo dobrą infrastrukturę społeczną**. Świetlice wiejskie w Mistrzewicach i Adamowej Górze, budynek OSP w Starych Budach, młodzieżowski GOK, czy biblioteka w Kamionie są w bardzo dobrym stanie i jak najbardziej nadają się do spotkań. Nic dziwnego, że mieszkańcy bardzo często wymieniali te właśnie miejsca jako wyjątkowe w ich miejscowości. Często było to związane z udziałem mieszkańców w stworzeniu takiego miejsca, tak jak w przypadku placu rekreacyjnego w Adamowej Górze czy świetlicy w Mistrzewicach. **Oddanie do użytku miejsc takich jak place zabaw w Adamowej Górze czy Młodzieszynie, były w działaniu animacyjnym wspomniane jako szczególnie ważne wydarzenia. Jest w tym duma z własnego sukcesu i poczucie więzi z miejscem.**

Takie obiekty zyskują w oczach mieszkańców status „nasze” i nawet gdy już są zamknięte, statusu tego nie tracą. Przykładem tego jest budynek starej szkoły w Starych Budach. Strażacy z miejscowości mieli cały album fotografii tej szkoły z różnych dekad. Można było zobaczyć jak ją budowano, oddano do użytku oraz jak wyglądała, gdy uczyły się w niej dzieci. Miejsca takie były podczas warsztatów wymieniane jako wyjątkowe, zaraz obok cmentarzy wojennych, pomników i zabytków. Nieprzypadkowo, ponieważ **owoce pracy mieszkańców, budowane nierzadko w ramach czynu społecznego, to żywa historia gminy Młodzieszyn. Nie prądowa i nie światowa, ale zupełnie zwykła, dotycząca codziennego życia.** Tę historię też należy pielęgnować.

Jest jeszcze jeden typ szczególnych miejsc w gminie, o których nikt nie mówi w pierwszej kolejności jako o szczególnych, ale które jak najbardziej takimi są. Podczas warsztatu w Mistrzewicach mieszkańcy rysowali mapę miejscowości. Jeden ze starszych mieszkańców wskazał na mapie miejsca o nazwach „Ustęp” i „Róg Gaci”. Pozostali uczestnicy również znali te zakątki Mistrzewic. Starszy pan wyjaśnił genezę tych nazw i przytoczył związaną z nimi zabawną anegdotę. Możliwe, że w gminie jest więcej takich miejsc, których nikt nie uważa za ważne, ponieważ nic ważnego tam nie ma, ale z którymi wiążą się jakieś ciekawostki albo zabawne historie. **Taką wiedzę o miejscowościach przechowują seniorzy, z którymi zdecydowanie warto o tym rozmawiać.**

Mapa Mistrzewic narysowana przez mieszkańców podczas warsztatu. Fot. ES

Wyzwania

Kapitałem gminy Młodzieszyn są ludzie działający dla społeczności. Jest ich wielu, ich formy aktywności są bardzo różne, jednak na podstawie materiału zebranego podczas warsztatów diagnostycznych udało się wyodrębnić pewne wspólne dla większości stwierdzenia. W ramach jednego z ćwiczeń warsztatowych zadawano uczestnikom trzy pytania, na które mieli odpowiedzieć indywidualnie w formie pisemnej.

Co pomaga w działaniu dla społeczności?

Najczęściej podawaną zachętą do działania na rzecz społeczności było wsparcie i pomoc, jakie osoby aktywne uzyskują od innych. Wyrażano wdzięczność wobec urzędu gminy, pani wójt, GOK-u, niektórych radnych i lokalnych organizacji pozarządowych. Często wsparcie daje też grupa, w ramach której się działa. Osoby udzielające się artystycznie są zmotywowane dzięki posiadaniu odbiorców swojej twórczości, działacze społeczni – dzięki zadowoleniu odbiorców swoich działań. Często motywacją jest samo bycie w grupie. Odpowiedzi pojawiające się w różnych miejscowościach, takie jak *ludzie wokół mnie, którzy chcą włączyć się we wspólne działania; inne osoby chętne do współpracy; zapal mieszkańców; satysfakcja ludzi, dla których te działania są podyktowane* świadczą o tym, że **działalność społeczna w gminie Młodzieszyn jest bardzo wdzięcznym zajęciem, które nie wypala działaczy.** Wiąże się to zapewne ze wsparciem ze strony gminy i tak jak powiedziano wcześniej, z satysfakcją czerpaną ze wspólnego spędzania czasu, zapraszając siebie nawzajem do grup i stowarzyszeń.

Częstą motywacją do działania są dzieci, zarówno własne jak i te „z sąsiedztwa”. Chęć zapewnienia lepszego życia młodszemu pokoleniu jest nierzadko inspiracją kobiet, które są matkami. Przy tej okazji mówiono też o przekazywaniu innym własnych wartości i wychowywaniu młodszych, dając im dobry przykład. W ładny sposób ujęła to jedna z uczestniczek warsztatu: *wszystko co robimy zostanie dla dzieci.*

Warto tu wspomnieć, że **ułatwieniem dla kilku osób jest ich obraz samych siebie jako aktywnych.** Podczas kilku różnych warsztatów poszczególni uczestnicy twierdzili, że w działaniu pomaga im to, że po prostu taki już mają charakter, mają do tego predyspozycje, zawsze udzielali się społecznie itp. Jedna z osób ujęła to tak: *Moja osobowość – od dziecka*

*jestem osobą aktywną, wszędzie mnie było pełno. Działam w Dens Babkach ze względu na zamiłowanie do śpiewania. Uwielbiam teatr pod każdą postacią. Gra odpręża mnie. Bodźcem dobrym, czy też motywatorem jest też *** (imię i nazwisko osoby – przyp. red.) ze swym silnym charakterem. Rozgrzewaczem okazała się też p. *** (imię osoby – przyp. red.)(reżyserka). Lubię zespół, lubię przebywać wśród ludzi, to też jest motywujące do działania. Osoby mające tożsamość działacza/działaczki społecznego/społecznej są dużym kapitałem gminy Młodzieszyn.*

Co utrudnia działanie dla społeczności?

Jak to często bywa, **aktywnych mieszkańców demotywuje bierność społeczności i niekonstruktywna krytyka**. Osoby, które dużo mówią, a jak coś już się dzieje, to albo nie przychodzą, albo komentują niepotrzebnie występują prawdopodobnie wszędzie i w zasadzie ciężko coś w tym temacie zaradzić.

Innym problemem działaczy społecznych jest brak czasu, pojawiający się nawet częściej niż brak pieniędzy. Bardzo wielu (jeżeli nie większość) uczestników warsztatów stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, co ma swoje odzwierciedlenie w demografii gminy. Osoby takie, zajęte na co dzień pracą zawodową, często też wychowywaniem dzieci, nie mogą przeznaczyć na działalność społeczną tyle czasu ile by chciały.

Częstą przeszkodą okazywał się też brak pewności siebie. Mieszkańcy zupełnie wprost artykułowali brak odwagi, wiary w siebie i doświadczenia. Czasami potrzeby te wyrażały się w skargach na *brak przewodnika*. Bariery takie nie pozwalają rozwinąć skrzydeł wielu zaangażowanym i ciekawym osobom. Brak kompetencji liderek przyczynia się do upadku inicjatyw i stowarzyszeń (tak jak było to w Adamowej Górze), utrudnia też promocję talentów mieszkańców. **Pewność siebie jest potrzebna aktywnym mieszkańcom, ponieważ szkoda byłoby stracić ogromny potencjał, jaki w nich drzemie.**

Czego potrzeba mieszkańcom, by lepiej działać dla społeczności?

Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią były **finanse na działania**. Oprócz nich wskazywano również **konieczność lepszej informacji**, zarówno na temat możliwości pozyskiwania wspomnianych środków, jak i lepsze informowanie lokalnej społeczności o działaniach aktywistów. Przy tej okazji mówiono też o otwarciu się grupy i organizacji na

mieszkańców, np. *Więcej informacji i działań dla mieszkańców; Większy dostęp do działań i wiedza mieszkańców na temat tych działań*. Nikt jednak nie zaproponował w tej kwestii konkretnych rozwiązań. Z informowaniem wiąże się też potrzeba bycia zrozumianym przez mieszkańców. Pojawiły się apele o **większą wyrozumiałość społeczeństwa**, życzliwość i *szacunek jeden do drugiego*. Jest to prawdopodobnie reakcja na krytykę, jaka spada na działaczy, ale też naturalna ludzka potrzeba.

Warto odnotować, że pojawiło się kilka wypowiedzi mówiących o konieczności aktywizacji młodzieży, **otwarcia się na młodych** i stwarzania okazji do włączania młodzieży w działania. Należy powiedzieć coś więcej na temat sytuacji młodych w gminie.

Młodzież

Zgodnie z dokumentami strategicznymi gminy osób w wieku 8-18 lat jest w gminie Młodzieszyn 692, co stanowi ok. 12 % mieszkańców. Jest to niewielka grupa, a patrząc na malejącą liczbę dzieci w gminie²⁰, w przyszłości młodych będzie prawdopodobnie jeszcze mniej. Z tych samych dokumentów wynika, że problemem gminy jest odpływ wykształconych młodych do miast²¹. Zgodnie z wypowiedziami nauczycieli i mieszkańców, którzy sami mają dzieci, w gminie popularne jest wożenie dzieci na zajęcia pozalekcyjne do Sochaczewa, żeby zapewnić im jak najlepszą edukację. Skutkiem tego, jak twierdzą nauczyciele, jest przemęczenie młodzieży, która po szkole, oprócz odrabiania prac domowych pobiera jeszcze dodatkowe lekcje i spędza długi czas na podróżach, przez co nie ma czasu na odpoczynek.

Jak wykazały warsztaty diagnostyczne przeprowadzone w młodzieżowskiej klasie gimnazjalnej, młodzież chętnie spędza czas razem, bez dorosłych, w różnych miejscach w gminie. Spotykają się na placu zabaw przy GOK, nad stawem i w parku, na przystankach autobusowych, na stadionie, niektórzy również na cmentarzach. Chętnie wybierają miejsca dające możliwość skonsumowania czegoś – umawiają się przy sklepie na lody, wyprawiają się do restauracji 7 Mila na pizzę, do Rusków na kebab albo na stację paliw na hot dogi. Nic dziwnego, że to właśnie młodzi **są zwolennikami stworzenia w Młodzieszynie miejsca spotkań typu kawiarnia**. Jeden z nastoletnich mieszkańców Mistrzewic z wielkim entuzjazmem opowiadał o niemal nieograniczonej możliwości spotkań w nowo otwartej świetlicy, a jego sytuacja spotkała się z pewną zazdrością ze strony rówieśników z innych miejscowości, którzy takiego miejsca nie mieli. Takie formy spędzania czasu przez młodych w gminie Młodzieszyn wpisują się w ogólne tendencje przedstawione w raporcie „Młodzież na wsi” opracowanym kilka lat temu przez Pracownię Badań i Innowacji „Stocznia” na zlecenie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Środkiem transportu młodych jest rower. Popołudniami można zobaczyć grupki nastolatków na rowerach skupione pod sklepem, albo w pobliżu placu zabaw. Sami młodzi przyznają, że jedną z ich form spędzania wolnego czasu są *wycieczki rowerowe – wszędzie, zwiedzanie Młodzieszyna*. Tu warto dodać, że do klas gimnazjalnych uczęszcza młodzież

²⁰ Dane z dokumentów „Plan Odnowy Miejscowości Młodzieszyn na lata 2011-2018” i „Strategia Rozwoju Gminy Młodzieszyn na lata 2016-2026”.

²¹ Tamże.

z całej gminy. Rozmawiając z nimi w ogóle nie odczuwało się tego rozproszenia, jakie dało o sobie znać w poszczególnych wsiach, ze swoimi mini-centrami kultury. **Młodzież jest mobilna** i o ile to możliwe (np. pozwalają na to drogi i odległości) chętnie porusza się po gminie.

Wiele potrzeb deklarowanych przez młodzież ma związek ze sportem. Jest to obszar rzeczywiście przez gminę zaniedbany. Młodzieżyska szkoła nie posiada sali gimnastycznej ani porządnego boiska, uczestnicy warsztatu w szkole utworzyli nawet hasło *Chcemy boisko, a nie kretowisko!*. Marzeniem wielu chłopców jest powstanie młodzieżyskiej drużyny piłkarskiej. Miejscem spotkań w celu gry w piłkę stało się boisko przy domu jednego z uczniów. Problem braku dogodnego miejsca do uprawiania sportu powracał też podczas warsztatów w innych miejscowościach. Jedną z mieszkanek Kamiona, grającą w przeszłości w piłkę nożną zawodowo, urządziła boisko piłkarskie na swoim polu i zaprasza na nie młodzież z sąsiedztwa.

Potrzeby i propozycje zmian w gminie sformułowane przez młodzież, oprócz wspomnianego już miejsca spotkań, boiska i powołania drużyny piłkarskiej obejmowały również poprawę warunków komunikacji rowerowej, czyli powstania ścieżek rowerowych. Młodzież nie miała specjalnych oczekiwań względem działań GOK, propozycji zajęć było bardzo niewiele (szycie, sztuki walki, zajęcia teatralne) i wszystkie były (przynajmniej kiedyś) w ofercie ośrodka kultury. Częściej pojawiały się prośby o koncerty (np. wykonawców rapu), lub spotkania z ciekawymi osobami (np. z aktorami). Pojawiły się też prośby o zorganizowanie wycieczki w ciekawe miejsce albo festynu. Ciekawym pomysłem grupy była przejażdżka furmanką po gminie Młodzieszyn.

Okazuje się, że **młodzi są bardzo dumni z historii swojej gminy** i chcieliby ją promować. Jednym z pomysłów na działania kulturalne było stworzenie muzeum ziemi młodzieżyskiej, albo przynajmniej wystawy poświęconej historii Młodzieszyna. Cała grupa była zdania, że to ciekawy pomysł i warto przeznaczyć na niego fundusze. Niebagatelną rolę w rozwijaniu takiej wrażliwości młodych odegrała osoba historyka pracującego w szkole w Młodzieszynie, który, jak wynika z rozmów z uczniami, jest dla nich w pewnym sensie idolem – imponuje im jego wiedza, umiejętność ciekawego opowiadania oraz reprezentowane przez niego wartości. Młodzież wierzy, że dziedzictwo historyczne jest wartością i trzeba je chronić.

Klasa gimnazjalna ze szkoły w Młodzieszynie podczas warsztatu diagnostycznego. Fot. GOK

Mimo że społeczeństwo gminy Młodzieszyn jest relatywnie młode, nie poświęca się w niej zbyt wiele uwagi potrzebom młodzieży. Nastolatki po opuszczeniu istniejącego dotychczas gimnazjum kształciły się dalej w miastach, a później bardzo często opuszczały gminę. Łatwo tutaj wpaść w pewien schemat myślowy – nie ma sensu nic robić dla młodych bo po pierwsze jest ich mało, a po drugie i tak zaraz wyjadą. Przykład wspomnianego już nauczyciela, któremu udało się zainteresować uczniów lokalną historią, pokazuje, że młodzież docenia działania starszych dla społeczności i potrafi być wdzięcznym odbiorcą przekazywanych im wartości.

Podsumowanie

Młodzieszyn jest gminą, w której zetknęły się ze sobą dwa style życia – miejski i wiejski. Gmina korzysta na bliskości Sochaczewa i innych miast, chociażby przyciągając do siebie nowych mieszkańców, jednak jest też wobec tych ośrodków bardzo zależna, np. z uwagi na miejsca pracy i szkoły ponadpodstawowe. Z drugiej strony żyje tam ludność rdzenna i rolnicza, która funkcjonuje w rytmie zupełnie innym niż miejski, ma swoje tradycje i potrzeby. Specyfika gminy Młodzieszyn leży po części w jego historii – przez wiele lat w gminie mieścił się duży zakład produkcyjny, dający wielu ludziom pracę. Nie była to wieś typowo rolnicza, stąd może dziś łatwo przychodzi łączenie stylów miejskiego i wiejskiego. Nie warto zatem, żeby gmina starała się konkurować z Sochaczewem pod względem oferty kulturalnej. Powinna raczej budować markę gminy w oczach samych mieszkańców i pokazywać to, co w gminie Młodzieszyn piękne, barwne i niezwykle.

Gmina może pochwalić się bardzo aktywną społecznością, która chce spędzać czas razem i chętnie wykorzystuje okazje ku temu. GOK ma wiele propozycji dla mieszkańców, a lokalne imprezy zbierają dużą publiczność. W tej sferze również nastąpiło zderzenie sił wiejskich i miejskich. Napływowi ludzie starają się zadomowić w gminie i zintegrować przez działalność społeczną, rdzenni mieszkańcy mają natomiast swoje tradycje aktywności, które są wciąż żywe. Połączenie tych dwóch ścieżek daje efekt w postaci aktywności mieszkańców i jest to zdecydowanie potencjał gminy, który należy rozwijać.

Widoczny jest brak form aktywizacji młodzieży. Nie można pominąć tu 66 Drużyny Harcerskiej „Knieja” funkcjonującej w szkole, jednak jak wynika ze strony internetowej samej drużyny, działają w niej w znacznej mierze dzieci. W gminie aktywne są osoby dorosłe i starsze, brakuje natomiast ścieżki, którą mogłaby podążać młodzież w wieku 13+, by zacząć działać dla społeczności i w ten sposób poznawać dorosłe życie. Jest to duży problem, tym bardziej gdy spojrzeć na spisane w czasie badań deklaracje aktywnych mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy mają „tożsamość osoby aktywnej”. Twierdzą oni, że zawsze byli aktywni i udzielali się tam, gdzie była taka możliwość, czyli jak na przykład cytowana już mieszkanka gminy w ZMW. Gdzie mogą się udzielać dzisiejsi młodzi mieszkańcy gminy Młodzieszyn? W gminie brakuje organizacji, która wychowywałaby przyszłych działaczy lokalnych i budowała ich poczucie więzi z gminą.

Ogromnym zasobem gminy jest dziedzictwo historyczne, bardzo bliskie sercom mieszkańców. Wielu z nich, w tym młodzież, przejawia zainteresowania historyczne. Mieszkańcy dobrze znają miejsca pamięci wydarzeń historycznych i chętnie je odwiedzają. Historia gminy Młodzieszyn została przez nich „oswojona” – lubią przebywać blisko niej, jest ona częścią ich tożsamości, jak i codziennego życia. Gmina Młodzieszyn ma jeszcze inną historię, której też należy strzec – tę stworzoną przez mieszkańców. Są to szkoły i świetlice, place zabaw, krzyże i kapliczki, zanikające zwyczaje i opowieści o okolicy. Historię taką bardzo łatwo zapomnieć, ponieważ często uważa się ją za mało ważną i zwykłą. Warto ją zbierać i też w jakiś sposób eksponować.

Mimo że sercem życia kulturalnego gminy jest GOK, kultura kwitnie też niezależnie w poszczególnych wsiach, dzięki aktywnym mieszkańcom. Jej ośrodkami są świetlice wiejskie, lub innego rodzaju infrastruktura społeczna. Z jednej strony jest to bardzo dobre rozwiązanie, ponieważ są to miejsca bliższe mieszkańcom poszczególnych wsi i nadające tym wsiom charakter. Nie sprzyja to jednak integracji mieszkańców z różnych miejscowości, którym mogłoby na tej integracji zależeć. Bardzo skorzystałyby na niej na przykład gminne stowarzyszenia. Warto więc poszukać sposobu na integrację mieszkańców z uwzględnieniem ich lokalności.

Wnioski i rekomendacje

Poniższe rekomendacje są jedynie propozycją możliwych działań. Mogą być wykorzystane zarówno przez Gminny Ośrodek Kultury w Młodzieszynie, jak i przez inne instytucje, np. bibliotekę, szkoły, lokalne lub ponadlokalne organizacje pozarządowe, a także włodarzy. Mamy nadzieję, że będą one inspiracją do przyszłych działań.

1. Oferta GOK jest bardzo bogata i kreowana z pomysłem, jednak większość działań mogłaby być bez modyfikacji realizowana przez GOK w dowolnej gminie innej niż Młodzieszyn. Pojawia się pytanie – gdzie jest w młodzieżowym życiu kulturalnym miejsce dla samej gminy Młodzieszyn? GOK, a także inne podmioty działające w sferze kultury może zwiększać liczbę przedsięwzięć nawiązujących do gminy. Przyroda i historia gminy Młodzieszyn mogłyby stać się tematami warsztatów, konkursów i wystaw plastycznych lub fotograficznych, zabaw i gier terenowych dla różnych grup wiekowych, nawet przedstawień teatralnych, tak aby w twórczy sposób wykorzystywać lokalne dziedzictwo.
2. Problemem ośrodka kultury jest zbyt mała liczba pracowników. Dużym wsparciem dla działań merytorycznych GOK mogli by być długoterminowi wolontariusze zza granicy, np. w ramach programu „Wolontariat Europejski” lub stażyści w ramach programu „Staż w instytucjach kultury”. Także studenci odbywający praktyki na kierunkach humanistycznych (np. studenci etnologii, animacji kultury) mogliby wspierać GOK poprzez realizację niedużych projektów ze społecznością. Dobrym pomysłem pozyskania dodatkowych osób do współpracy są też projekty, w ramach których zatrudniani są zewnątrzni realizatorzy.
3. Warto pomyśleć o działaniu GOK adresowanym do młodzieży i bazującym na ich odbiorze gminy. Mógłby to być np. konkurs na zaprojektowanie trasy wycieczki po interesujących miejscach w gminie albo na najlepszy vlog²² o gminie Młodzieszyn. Młodzież występująca w roli przewodników uzyskałaby wtedy głos w przestrzeni publicznej i mogłaby pokazać gminę ze swojej perspektywy.

²² Vlog czyli wideoblog to swego rodzaju pamiętnik prowadzony w Internecie (pamiętniki takie nazywa się blogami), mający formę filmów wideo. Tworzenie vlogów jest obecnie popularnym zajęciem wśród młodzieży w Polsce i na świecie.

4. W gminie Młodzieszyn niezwykle popularny wśród różnych grup wiekowych jest sport. Niestety brakuje odpowiednich warunków, by mieszkańcy mogli tę pasję realizować. Gmina powinna zdecydowanie przeznaczyć więcej środków na tę dziedzinę.
5. Tradycje i zwyczaje w gminie są jej wspaniałym zasobem. Warto zbierać wiedzę o nich. Ponieważ jest to bardzo duże wyzwanie i nawet większy ośrodek kultury mógłby mu nie sprostać, może warto napisać projekt na dokumentowanie i upowszechnianie lokalnych tradycji w atrakcyjnych formach. Warto rozważyć pomysł utworzenia wspólnie z innymi podmiotami w gminie (np. bibliotekami lub OSP) Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnej.
6. Młodzieżscy seniorzy są źródłem wiedzy o dawnym życiu w gminie i jej zwyczajach. To właśnie oni mogliby zainteresować młodsze pokolenia dziedzictwem gminy. W celu większej integracji społecznej i pielęgnowania lokalnych tradycji można by zorganizować działanie, w ramach którego seniorzy będą opowiadać o tradycjach, codziennym życiu lub nawet o wyglądzie gminy w dawnych czasach. Może to być konkurs dla młodzieży na zbieranie takich informacji, spotkanie międzypokoleniowe w GOK lub wspólny projekt artystyczny.
7. Zasobem gminy są miejsca stworzone z udziałem mieszkańców. Nie są to zabytki, ale mają duże znaczenie dla społeczności. Warto opracować mapę takich miejsc w gminie – świetlic, szkół, pomników, itp. – zebrać ich zdjęcia i wspomnienia mieszkańców. Pomoże to stworzyć materiał do publikacji lub pomysł na trasę rajdu rowerowego.
8. Imprezy organizowane przez GOK cieszą się popularnością i potrafią zebrać dużą publiczność. Ośrodek kultury mógłby wykorzystać te okazje do działań animacyjnych typu: pytania na sznurku, mapowanie czy tzw. „firma portretowa”, które nie tylko twórczo pobudzą mieszkańców, ale też pozwolą na zbieranie informacji o poszczególnych miejscowościach i ich potencjałach, a także o potrzebach²³. I takie działania mogą być prowadzone przez wolontariuszy GOK, np. przez młodzież.

²³ Pomysły na takie działania można znaleźć w na stronie „Pomysły do zrobienia” przygotowanej przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych Ę: <http://e.org.pl/pomysly-do-zrobienia/>.

9. Mieszkańcy gminy Młodzieszyn są społecznością aktywną i chętnie integrują się ze sobą w grupach artystycznych, organizacjach czy grupach nieformalnych. Problemem jest niestety brak lokalnych liderów, którzy nadawaliby kierunek energii aktywnych mieszkańców oraz deficyt pewności siebie, uniemożliwiający przejęcie roli lidera innym członkom organizacji, w sytuacji gdy lider ten odejdzie. Warto zainwestować w rozwijanie kompetencji liderek u aktywnych mieszkańców. Dobrym pomysłem byłby cykl spotkań poświęconych byciu liderem. Osoby z gminy Młodzieszyn mające doświadczenia w skutecznej realizacji pewnych inicjatyw (np. liderka stowarzyszenia z Adamowej Góry) mogłyby opowiedzieć o swoich doświadczeniach i o tym, jak radziły sobie z trudnościami. Inną propozycją jest też organizacja warsztatów poświęconych pewności siebie z udziałem profesjonalnego trenera. Warto również zachęcać osoby aktywne do udziału w programach i szkoleniach liderek organizowanych poza gminą (na poziomie powiatowym, wojewódzkim a nawet ogólnokrajowym).
10. Często podnoszonemu problemowi braku oferty dla młodzieży w gminie można zaradzić przez aktywizację młodych i utworzenie jakiejś młodzieżowskiej organizacji młodzieżowej lub klubu młodzieżowego. Taka grupa mogłaby działać przy GOK, będąc dla niego także wsparciem w formie wolontariatu, gdzie jednocześnie mogłaby realizować swoje pomysły (np. na zagraniczne wymiany młodzieżowe w ramach europejskiego Programu Erasmus+). Młodzież, która zobaczy, że dorośli liczą się z jej opinią oraz że działanie dla społeczności daje efekty i może być ciekawym doświadczeniem, będzie bardziej zmotywowana, by związać swoje przyszłe losy z gminą Młodzieszyn.
11. Młodzieżowskie organizacje i grupy nieformalne są niemal wszystkie w jakimś stopniu związane z kulturą. Mają różne zasoby i formy działania, niemniej mogłyby wiele się od siebie nauczyć lub chociażby zainspirować siebie nawzajem. Gmina powinna podjąć działania mające na celu sieciowanie młodzieżowskich organizacji. Dobrym pomysłem mogłoby być zorganizowanie przez GOK forum młodzieżowskich organizacji, podczas którego działacze integrowaliby się ze sobą i wymieniali doświadczeniami. To mogłoby stać się przyczynkiem do nowych inicjatyw kulturalnych w gminie, czy wspólnego ubiegania się o środki np. w ramach konkursów Samorządu woj. Mazowieckiego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

Funduszu Inicjatyw Obywatelskich czy Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych. Warto zadbać, aby przestrzeń ta służyła też do wymiany informacji o możliwych źródłach finansowania działań, zarówno dla organizacji pozarządowych, jak i grup nieformalnych.

12. Jedynym z zadań ośrodka kultury mogłoby być integrowanie inicjatyw mieszkańców. GOK może w jeszcze szerszej niż dotychczas formie zbierać pomysły mieszkańców na wydarzenia kulturalne i zachęcać ich do włączania się w realizację swoich pomysłów, by wspólnie z nimi tworzyć wnioski do kolejnych konkursów.
13. Ponieważ życie kulturalne w gminie toczy się często niezależnie w poszczególnych wsiach, których mieszkańcy mniej chętnie wyruszają do GOK, wyzwaniem staje się integracja mieszkańców w obszarze kultury. Warto spróbować zorganizować pewne wydarzenia kulturalne pod szyldem GOK w poszczególnych miejscowościach gminy. Sprzyja temu infrastruktura społeczna, czyli świetlice, szkoły i remizy. Będzie to też dobra okazja dla mieszkańców do lepszego poznania zasobów poszczególnych miejscowości, a jednocześnie docenienie działających tam społeczności.
14. Bardzo wielu mieszkańców gminy Młodzieszyn ma ciekawe zainteresowania. Mieszkańcy gminy nie są wykluczeni cyfrowo, korzystają z internetu i nierzadko fotografują własne prace. Propozycją może być stworzenie interaktywnej formy (np. strony na facebooku) do promocji lokalnych talentów i niezwykłych zainteresowań mieszkańców. Za pomocą internetu mieszkańcy różnych miejscowości mogliby poznawać siebie nawzajem od strony twórczej.
15. Wielu mieszkańców ma ciekawe zainteresowania i pasje, które nie są znane szerszej społeczności. Może warto zorganizować imprezę pod hasłem promocji takich talentów, np. „Festiwal młodzieżowych pasjonatów”.
16. Warto podjąć działanie integrujące ze sobą różne miejscowości gminy. Ponieważ mieszkańcy lubią wycieczki po gminie, pomysłem może być zaproponowany przez młodzież przejazd furmanką po gminie ze stacjami w ciekawych miejscach w różnych miejscowościach albo kulig z ogniskiem. Można by przy tej okazji pokazać tamtejszych aktywnych mieszkańców i ich działalność.

Bibliografia

- „Plan odnowy miejscowości Młodzieszyn na lata 2011-2018”.
- „Strategia rozwoju gminy Młodzieszyn na lata 2016-2026”.
- M. Gdula, L. Lewicki, P. Sadura, „Praktyki kulturowe klasy ludowej”, Instytut Studiów Zaawansowanych, Warszawa 2014.
- K. Murawska, D. Olko, P. Sadura, „Z klasą o kulturze. Testowanie granic klasowych w partycypacji kulturalnej i obywatelskiej”, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa 2016.
- P. Sadura, K. Murawska, Z. Włodarczyk, „Wieś w Polsce 2017. Diagnoza i prognoza”, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa 2017.
- A. Strzezińska, M. Wiśnicka, , „Młodzież na wsi”, Pracownia Badań i Innowacji „Stocznia”, Warszawa 2011.

Załącznik nr 1

Wyjątkowe miejsca w gminie Młodzieszyn

Cukrownia i Cegielnia

Miejsca pamięci I i II wojny światowej

Cmentarze

Lasy młodzieszzyńskie

Kapliczki

Dzwonnica przy kościele

Cmentarze wojskowe (Rokicin, Stefanów, Janów, Leontynów)

Krzyże upamiętniające epidemie

Pomnik na miejscu kościoła w Mistrzewicach

Pozostałości po dworach

Plac rekreacyjny w Adamowej Górze ze świetlicą

Wydmy

pomnik przed GOK

cmentarz ewangelicki w Januszewie

świetlice wiejskie w Mistrzewicach, Witkowicach, Kamionie

rzeka Bzura

park w centrum Młodzieszyna i stadion

budynek po szkole w Starych Budach

żwirownia w Nowej Wsi

kąpieliska

Trakt Napoleoński

GOK

Plac zabaw w Młodzieszynie

Załącznik nr 2

Pomysły na działania GOK

Urządzanie imprez rodzinnych jak imieniny, urodziny, chrzciny

Imprezy wiejskie, jak spotkania towarzyskie, dożynki

Grill dla mieszkańców

Spotkania z okazji dnia seniora

Spotkania towarzyskie z okazji dnia kobiet

Zawody w ping-ponga i bilard

Zawody sportowe

Zawody sportowe np. turniej tenisa stołowego (różne grupy wiekowe)

Szachy

Aerobik

Zumba

Zajęcia dla dzieci z robotyki

Zajęcia dla pań z decoupage

Warsztaty gastronomiczne

Spotkania z ciekawymi ludźmi ze świata kultury

Kabarety

Koło gospodyń wiejskich

Spotkania seniorów

Mini siłownia/siłownia zewnętrzna

Wycieczki rowerowe

Organizacja rajdów rowerowych o treści patriotycznej

Bar, albo inne miejsce spotkań, żeby było otwarte w soboty, oferowało ciepłe napoje i żeby można było coś zjeść w dobrej cenie

Zajęcia z szycia

Zajęcia ze sztuk walki

Zaproszenie Sławomira i miss Polski

Przejazd furmanką po Młodzieszynie

Warsztaty ze sławną osobą, np. z aktorami

Koncerty np. Mrozu, Taconafide, albo innych wykonawców rapu

Wyjazdy w nieznanne ciekawe miejsca

Warsztaty teatralne

